

Lenjin, Petrograd, 10 aprila 1917

Objavljeno prvi put kao posebna brošura u septembru 1917 u izd. "Priboi".

Lenin, Sočinenija 1917 goda v treh tomah. t. I, . 1938 g., str. 118-140.

V. I. Lenjin Aprilske teze

Umesto predgovora

3 (16) aprila 1917 godine, posle dugog izgnanstva, vratio se u Rusiju Lenjin. Lenjinov dolazak bio je od ogromnog značaja za partiju, za revoluciju. Još iz Švajcarske, čim je primio prve vesti o revoluciji, Lenjin je pisao partiji i radničkoj klasi Rusije u "Pismima iz daleka":

"Radnici! Vi ste pokazali čuda proleterskog, narodnog heroizma u građanskom ratu protiv carizma. Vi treba da pokažete čuda proleterske i opštenarodne organizacije, da biste pripremili svoju pobjedu u drugoj etapi revolucije" (*Lenjin*, knj. XX, str. 19).

Lenjin je doputovao u Petrograd noću 3 aprila. Na Finskoj železničkoj stanici i na trgu pred stanicom skupile su se hiljade radnika, vojnika i mornara da dočekaju Lenjina. Neopisivo oduševljenje obuzelo je mase kada je Lenjin izašao iz vagona. One su prihvatile Lenjina na ruke i unele svog vođu u veliku dvoranu stanice, gde su menjševici Čheidze i Skobeljev u ime Petrogradskog sovjeta počeli držati "pozdravne" govore, u kojima su "izražavali nadu" da će Lenjin naći s njima "zajednički jezik". Ali Lenjin ih nije slušao, nego je pošao pored njih k masi radnika i vojnika i sa oklopnog automobila održao svoj čuveni govor, u kome je pozvao mase u borbu za pobjedu socijalističke revolucije. "Živela socijalistička revolucija!" – završio je Lenjin taj svoj prvi govor posle dugih godina izgnanstva.

Došavši u Rusiju, Lenjin se svom svojom energijom predao revolucionarnom radu. Sutradan po dolasku Lenjin je na sastanku boljševika održao referat o ratu i revoluciji, a zatim je na sastanku na kome su osim boljševika prisustvovali i menjševici ponovio teze svoga referata.

To su bile čuvene Lenjinove Aprilske teze koje su dale partiji i proletarijatu jasnu revolucionarnu liniju prelaza od buržoaske revolucije na socijalističku revoluciju.

Lenjinove teze bile su od ogromnog značaja za revoluciju, za dalji rad partije. Revolucija je značila najveću prekretnicu u životu zemlje, i partiji je u novim uslovima borbe, posle obaranja carizma, bila potrebna nova orijentacija, da bi smelo i sigurno pošla novim putem. Tu orijentaciju davale su partiji Lenjinove teze.

Lenjinove Aprilske teze davale su genijalan plan borbe partije za prelaz od buržoasko-demokratske revolucije na revoluciju socijalističku, za prelaz od prve etape revolucije na drugu etapu – na etapu socijalističke revolucije. Partija je celom svojom dotadašnjom istorijom bila pripremljena za taj veliki zadatak. Još 1905 godine Lenjin je pisao u svojoj brošuri "Dve taktike socijal-demokratije u demokratskoj revoluciji" da će proletarijat posle obaranja carizma preći na ostvarivanje socijalističke revolucije. Novo u tezama sastojalo se u tome što su one davale teoriski obrazložen, konkretan plan pristupanja prelazu na socijalističku revoluciju.

U ekonomskoj oblasti prelazne mere svodile su se: na nacionalizaciju sve zemlje u državi uz konfiskaciju spahiske zemlje, stapanje svih banaka u jednu nacionalnu banku i uvođenje kontrole Sovjeta radničkih deputata nad njom, na uvođenje kontrole nad društvenom proizvodnjom i raspodelom proizvoda.

U političkoj oblasti Lenjin je predlagao da se pređe od parlamentarne republike na republiku sovjeta! To je bio veliki korak napred u oblasti teorije i prakse marksizma. Dotada su marksistički teoretičari smatrali parlamentarnu republiku najboljim političkim oblikom prelaza k socijalizmu. Sada je Lenjin predlagao da se

parlamentarna republika zameni republikom sovjeta, kao najcelishodnijim oblikom političke organizacije društva u prelaznom periodu od kapitalizma k socijalizmu.

"Specifičnost sadašnjeg momenta u Rusiji, rečeno je u tezama, sastoji se u *prelazu* od prve etape revolucije, koja je zbog nedovoljne svesnosti i organizovanosti proletarijata dala vlast buržoaziji, – na *drugu* njenu etapu, koja mora dati vlast u ruke proletarijata i siromašnih slojeva seljaštva" (*Lenjin*, knj. XX, str. 88).

I dalje: "Ne parlamentarna republika, – vraćanje na nju od sovjeta radničkih deputata bilo bi korak natrag, – nego republika sovjeta radničkih, nadničarskih i seljačkih deputata u čitavoj zemlji, odozdo do gore" (isto, knj. XX, str. 88).

Rat, rekao je Lenjin, i pod novom, Privremenom vladom ostaje razbojnički, imperijalistički rat. Zadatak je partije da to objasni masama i da im pokaže da se rat može svršiti ne nasilničkim, nego pravim demokratskim mirom samo ako se obori buržoazija.

Što se tiče Privremene vlade, Lenjin je istakao parolu: "Nikakve potpore Privremenoj vladi!".

Lenjin je, dalje, isticao u tezama da je naša partija u sovjeta zasad još u manjini, da u njima gospodari blok menjševika i esera, koji je provodnik buržoaskog uticaja na proletarijat. Zato je zadatak partije bio:

"Objašnjavanje masama da je Sovjet radničkih deputata *jedino mogući* oblik revolucionarne vlade i da zato naš zadatak, dokta vlada podleže uticaju buržoazije, može da bude samo strpljivo, sistematsko, uporno, praktičnim potrebama masa naročito prilagođeno *objašnjavanje* pogrešaka njihove taktike. Dok smo u manjini, mi kritikujemo i objašnjavamo pogreške, propovedajući u isto vreme nužnost da celokupna državna vlast pređe na sovjete radničkih deputata..." (isto, str. 88).

To je značilo da Lenjin nije pozivao na ustanak protiv Privremene vlade, koja je u tom momentu uživala poverenje sovjeta, nije tražio da se ona obori, nego je išao za tim da se putem objašnjavanja i pridobijanja postigne većina u sovjeta, izmeni politika sovjeta, a preko sovjeta – izmeni sastav i politika vlade.

To je bila orijentacija na miran razvitak revolucije.

Lenjin je, dalje, tražio da se zbaci "prljavo rublje" – da se napusti ime socijal-demokratska partija. Socijal-demokratima su se zvale i partije II Internacionale i ruski menjševici. Taj su naziv opoganili, osramotili oportunisti, izdajnici socijalizma. Lenjin je predložio da se boljševička partija nazove *komunistička partija*, kako su svoju partiju zvali Marks i Engels. Takav naziv je naučno pravilan, zato što je krajnji cilj boljševičke partije – ostvarenje komunizma. Od kapitalizma čovečanstvo može neposredno preći samo u socijalizam, to jest na zajednički posed sredstava za proizvodnju i raspodelu proizvoda prema radu svakog pojedinca. Lenjin je rekao da naša partija gleda dalje. Socijalizam neizbežno mora postepeno prerasti u komunizam, na čijoj je zastavi napisano: "Od svakoga – prema njegovim sposobnostima, svakome – prema njegovim potrebama".

Najzad, Lenjin je u svojim tezama tražio da se stvori nova Internacionala, da se stvori III, Komunistička Internacionala, čista od oportunizma, od socijal-šovinizma.

Lenjinove teze izazvale su divlju viku kod buržoazije, menjševika, esera.

Menjševici su uputili radnicima proglas koji je počinjao upozoravanjem da je "revolucija u opasnosti". Po mišljenju menjševika, opasnost je bila u tome što su boljševici istakli zahtev da vlast pređe na sovjete radničkih i vojničkih deputata.

Plehanov je u svom listu "Jedinstvo" štampao članak, u kome je Lenjinov govor nazvao "govorom u bunilu". Plehanov se pozivao na reči menjševika Čheidzea, koji je izjavio: "Van revolucije ostaće sam Lenjin, a mi ćemo poći svojim putem".

14 aprila održana je Petrogradska gradska konferencija boljševika. Ona je odobrila Lenjinove teze i uzela ih za osnov svoga rada. Posle izvesnog vremena sve mesne partiske organizacije takođe su odobrile Lenjinove teze. *Čitava partija*, osim nekoliko pojedinaca tipa Kamenjeva, Rikova, Pjatakova, usvojila je Lenjinove teze s ogromnim zadovoljstvom...

Marksističko-lenjinistička teorija nije dogma, nego rukovodstvo za akciju.

Pre druge ruske revolucije (februar 1917) marksisti svih zemalja polazili su od toga da je parlamentarna demokratska republika najcelishodniji oblik političke organizacije društva u periodu prelaza od kapitalizma k socijalizmu. Istina, Marks je 70-tih godina upozoravao da najcelishodniji oblik diktature proletarijata nije parlamentarna republika, nego politička organizacija tipa Pariske komune. Ali, nažalost, ova Marksova misao nije u Marksovim delima dalje razvijana i bila je predata zaboravu. Osim toga, Engelsova autoritativna izjava u njegovoj kritici projekta Erfurtskog programa, 1891 godine, da je "demokratska republika... specifični oblik

za diktaturu proletarijata", nije dopuštala sumnju da marksisti i dalje smatraju demokratsku republiku političkim oblikom za diktaturu proletarijata. Ta Engelsova postavka postala je docnije rukovodeće načelo .za sve marksiste, pa i za Lenjina. Međutim, ruska revolucija 1905 godine, a naročito revolucija u februaru 1917 godine, iznela je nov oblik političke organizacije društva – sovjete radničkih i seljačkih deputata. Na osnovu proučavanja iskustva dveju revolucija u Rusiji Lenjin je, polazeći od teorije marksizma, došao do zaključka da najbolji politički.. oblik diktature proletarijata nije parlamentarna demokratska republika, nego republika sovjeta. Na osnovu toga Lenjin je u aprilu 1917 godine, u periodu prelaza od buržoaske revolucije k socijalističkoj, istakao parolu organizovanja republike sovjeta, kao najboljeg političkog oblika diktature proletarijata. Oportunisti svih zemalja počeli su se grčevito hvatati za parlamentarnu republiku, optužujući Lenjina da odstupa od marksizma, da ruši demokratiju. Međutim, pravi marksist koji je ovladao teorijom marksizma bio je, razume se, Lenjin, a ne oportunisti, jer Lenjin je kretao napred marksističku teoriju bogateći je novim iskustvom, a oportunisti su je vukli nazad, jednu od njenih postavki pretvarali u dogmu.

Šta bi bilo od partije, od naše revolucije, od marksizma, da je Lenjin ustuknuo pred slovom marksizma i da se nije usudio da zameni jednu od starih postavki marksizma, koju je formulisao Engels, novom postavkom o republici sovjeta, koja odgovara novoj istoriskoj situaciji? Partija bi lutala u pomrčini, sovjeti bi bili dezorganizovani, mi ne bismo imali sovjetsku vlast, marksistička teorija bi pretrpela ozbiluan gubitak. Proletarijat bi izgubio, dobili bi neprijatelji proletarijata...

Istorija Svesavezne Komunističke partije (boljševika).

Kratki kurs str. 209-213 i 402-403.

Sadržaj:

O ZADACIMA PROLETARIJATA U OVOJ REVOLUCIJI

PISMA O TAKTICI

- Predgovor
- Ocena momenta

ZADACI PROLETARIJATA U NAŠOJ REVOLUCIJI

- Klasni karakter izvršene revolucije
- Spoljna politika nove vlade
- Originalno dvovlašće i njegovo klasno značenje
- Specifičnost taktike koja proizilazi iz prethodnog
- Revolucionarno odbranaštvo i njegovo klasno značenje
- Na koji je način moguće svršiti rat?
- Novi tip države koji izrasta u našoj revoluciji
- Agrarni i nacionalni program
- Nacionalizacija banaka i kapitalističkih sindikata
- Situacija u socijalističkoj Internacionali
- Kraha Cimervaldske Internacionale – Neophodno je osnovati treću Internacionalu
- Kakvo treba da bude ime naše partije?

O ZADACIMA PROLETARIJATA U OVOJ REVOLUCIJI

Došavši tek 3 aprila noću u Petrograd, ja sam mogao, naravno, samo u svoje ime i s rezervama koje traži nedovoljna pripremljenost održati na skupštini od 4 aprila referat o zadacima revolucionarnog proletarijata.

Jedino što sam mogao učiniti da olakšam rad sebi i *dobronamernim* oponentima bilo je da spremim *pismene* teze. Ja sam ih pročitao i njihov tekst predao drugu Cereteliju. Čitao sam ih veoma lagano i *dva puta*: prvo na skupštini boljševika, zatim na skupštini i boljševika i menjševika.

Objavljujem ove svoje lične teze, praćene samo najkraćim komentarima, koji su kudikamo detaljnije bili razvijeni u referatu:

TEZE

1. U našem stavu prema ratu, koji što se tiče Rusije i pod novom vladom Ljvova i K° bezuslovno ostaje pljačkaški imperijalistički rat usled kapitalističkog karaktera te vlade, ne mogu se dozvoliti ni najmanji ustupci "revolucionarnom odbranaštvu". Na revolucionarni rat, koji stvarno opravdava revolucionarno odbranaštvo, svesni proletarijat može pristati samo pod uslovom: a) prelaza vlasti u ruke proletarijata i bliskih mu siromašnih delova seljaštva; b) odricanja od svih aneksija na delu, a ne na rečima; v) potpunog raskida na

delu sa svim interesima kapitala. S obzirom na nesumnjivu dobronamernost širokih slojeva masovnih predstavnika revolucionarnog odbranaštva, koji pristaju na rat samo po sili prilika, a ne radi osvajanja, s obzirom na to što ih je buržoazija obmanula, treba naročito temeljno, uporno, strpljivo objašnjavati im njihovu pogrešku, objašnjavati neraskidljivu vezu između kapitala i imperijalističkog rata, dokazivati da svršiti rat istinski demokratskim, ne nasilničkim, mirom *nije moguće*, bez obaranja kapitala. Organizovanje najšire propagande tog gledišta u operativnoj armiji. Bratimljenje.

2. Specifičnost sadašnjeg momenta u Rusiji sastoji se u *prelazu* od prve etape revolucije, etape koja je dala vlast buržoaziji usled nedovoljne svesnosti i organizovanosti proletarijata, – na *drugu* njenu etapu, koja mora dati vlast u ruke pro-letarijata i siromašnih slojeva seljaštva. Taj prelaz karakteriše se, s jedne strane, maksimumom legalnosti (Rusija je *sad* najslobodnija zemlja na svetu od svih zaraćenih zemalja), s druge strane, nepostojanjem nasilja nad masama i, najzad, njihovim poverljivo-nesvesnim odnosom prema vladi kapitalista, najgorih neprijatelja mira i socijalizma. Ta specifičnost traži od nas veštinu prilagođavanja *naročitim* uslovima partiskog rada među neviđeno širokim masama proletarijata koje tek što su se politički probudile.

3. Nikakve podrške Privremenoj vladi, objašnjavanje potpune lažnosti svih njenih obećanja, naročito što se tiče odricanja od aneksija. Demaskiranje, a ne "zahtev" koji je nedopušten, koji seje iluzije, da *ta* vlada, vlada kapitalista, *prestane* biti imperijalistička.

4. Priznanje činjenice da je u većini sovjeta radničkih deputata naša partija u .manjini, i zasad u slaboj manjini, prema *bloku svih* sitnoburžoaskih oportunističkih elemenata od N.-S., S.-R. do O. K.¹ (Čheidze, Cereteli itd.), Steklova itd. itd., koji su pali pod uticaj buržoazije i sprovode njen uticaj na proletarijat. Objašnjavanje masama da su sovjete radničkih deputata *jedino mogući* oblik revolucionarne vlade i da zato naš zadatak, dok *ta* vlada pada pod uticaj buržoazije, može biti samo strpljivo, sistematsko, uporno, praktičnim potrebama masa naročito prilagođeno, *objašnjavanje* pogrešaka njihove taktike. Dok smo u manjini, mi kritikujemo i objašnjavamo pogreške, propovedajući u isto vreme nužnost prelaza celokupne državne vlasti na sovjete radničkih deputata, da bi se mase putem iskustva oslobodile svojih pogrešaka.

5. Ne parlamentarna republika, – vraćanje na nju od sovjeta radničkih deputata bilo bi korak nazad, – nego republika sovjeta radničkih, nadničarskih i seljačkih deputata u celoj zemlji, odozdo do gore. Uklanjanje policije, vojske, činovništva.² Plata svim činovnicima, koji imaju da budu izborni i u svako doba smenljivi, ne veća od prosečne plate dobrog radnika.

6. U agrarnom programu prenošenje težišta na sovjete nadničarskih deputata. Konfiskacija celokupne spahiske zemlje. Nacionalizacija *celokupne* zemlje u državi, – zemljom raspoložu mesni sovjete nadničarskih i seljačkih deputata. Izdvajanje sovjeta deputata siromašnih seljaka. Stvaranje od svakog krupnog imanja (u veličini od oko 100 do 300 desetina prema mesnim i drugim uslovima i prema oceni mesnih ustanova) uzornog gazdinstva pod kontrolom nadničarskih deputata i na račun društva.

7. Neodložno spajanje svih banaka u zemlji u jednu opštenacionalnu banku i uvođenje kontrole nad njom od strane sovjeta radničkih deputata.

8. Ne "uvođenje" socijalizma kao naš *neposredni* zadatak, nego prelaz odmah samo na *kontrolu* od strane sovjeta radničkih deputata nad društvenom proizvodnjom i raspodelom proizvoda.

9. Partiski zadaci: a) neodložno sazivanje kongresa partije; b) promena programa partije, najglavnije:

1) imperijalizmu i imperijalističkom ratu,

2) stavu prema državi i *naš* zahtev "države-komune",³

3) ispravljanje zastarelog minimalnog programa; v) promena naziva partije.⁴

10. Obnavljanje Internacionale. Inicijativa za stvaranje revolucionarne Internacionale, Internacionale protiv *socijal-šovinista* i protiv "centra".⁵ Da bi čitalac shvatio zašto sam morao istaći naročito, kao redak

---

¹ N.-S. – narodni socijalisti, .S.-R. – socijalisti-revolucionari, O. K. – Organizacioni komitet – rukovodeći centar menjševika. – Red.

² Tj. zamena stajaće vojske opštim naoružanjem naroda.

³ Tj. države po uzoru na Parisku komunu.

⁴ Umesto "socijal-demokratija", čije su zvanične vođe u *celom* svetu izdale socijalizam prešavši buržoaziji ("odbranaši" i kolebljivci "kauckijanci"), treba da se nazovemo *Komunistička partija*

izuzetak, "slučaj" dobronamernih oponenta, molim da se s ovim tezama uporede ove reči gospodina Goldenberga: Lenjin "je pobo zastavu građanskog rata među revolucionarnu demokratiju" (citirano u "Jedinstvu" g. Plehanova, br. 5). Biser, zar ne? Ja pišem, čitam, razlažem: "s obzirom na nesumnjivu dobronamernost širokih slojeva masovnih pretstavnika revolucionarnog odbranaštva... s obzirom na to što ih je buržoazija obmanula, treba naročito temeljno, uporno, strpljivo objašnjavati im njihovu pogrešku"... A gospoda iz buržoazije, koja sebe nazivaju socijal-demokratima, koja ne spadaju ni u široke slojeve ni u masovne pretstavnike odbranaštva, imaju obraza da prenose moje poglede, da ih izlažu ovako: "pobo (!) zastavu (!) građanskog rata" (o njemu nema ni reči u tezama, nije bilo ni reči u referatu!) "među (!!)" revolucionarnu demokratiju"... Šta je ovo? Čime se ovo razlikuje od pogromaške agitacije? – od "Ruske volje"? Ja pišem, čitam, razlažem: "Sovjeti radničkih deputata su jedino mogući oblik revolucionarne vlade, i zato naš zadatak može biti samo strpljivo, sistematsko, uporno, praktičkim potrebama masa naročito prilagođeno, objašnjavanje pogrešaka njihove taktike"... A oponenti izvesne sorte izlažu moje poglede kao poziv na "građanski rat među revolucionarnom demokratijom"!!

Ja sam napadao Privremenu vladu zato što ona nije odredila ni hitan ni uopšte bilo kakav rok za saziv Ustavotvorne skupštine, izvlačeći se obećanjima. Ja sam dokazivao da bez sovjeta radničkih i seljačkih deputata saziv Ustavotvorne skupštine nije obezbeđen, njen uspeh nije moguć.

Meni se pripisuje shvatanje da sam ja protiv hitnog sazivanja Ustavotvorne skupštine!!! Ja bih nazvao to "buncanjem" da me deceniji političke borbe nisu naučili da na dobronamernost oponenta gledam kao na redak izuzetak. G. Plehanov je u svom listu nazvao moj govor "buncanjem". Vrlo dobro, gospodine Plehanove! Ali pogledajte kako ste nezgrapni, nespretni i nedovrtljivi u svojoj polemici. Ako sam ja dva sata buncao, kako su to "buncanje" trpele stotine slušalaca? Dalje. Zašto vaš list posvećuje čitav stubac izlaganju "buncanja"? Čoškasto je, sasvim čoškasto je to nekako kod nas. Kudikamo je lakše, naravno, vikati, psovati, galamiti, nego pokušati reći, objasniti, setiti se kako su mislili Marks i Engels 1871, 1872, 1875 godine o iskustvu Pariske komune i o tome kakva je država proletarijatu potrebna. Bivši marksist g. Plehanov ne želi, verovatno, da govori o marksizmu. Ja sam citirao reči Roze Luksemburg, koja je 4 avgusta 1914 nemačku socijal-demokratiju nazvala "smrdljivim lešom". A gospoda Plehanovi, Goldenbergi i K° "vređaju se"... zbog koga? – zbog nemačkih šovinista koji su nazvani šovinstima!

Zapetljali su se jadni ruski socijal-šovinisti, socijalisti na rečima, šovinisti na delu.

N. Lenjin

"Pravda" br. 26, 20 (7) aprila 1917

Lenin, Sočinenia 1917 goda v treh tomah, t. I, 1938 g., str. 96-99.

PISMA O TAKTICI

PREDGOVOR

4 aprila 1917 morao sam da održim u Petrogradu referat o temi u naslovu – najpre na skupštini boljševika. To su bili delegati Sve-ruskog savetovanja sovjeta radničkih i seljačkih deputata, delegati koji su morali da otputuju, i zato mi nisu mogli dati više vremena. Kad je skupština završena, predsednik skupštine, drug G. Zinovjev, predložio mi je, u ime cele skupštine, da ponovim svoj referat odmah na skupštini i boljševičkih i menjševičkih delegata, koji su želeli da pretresu pitanje ujedinjenja Socijal-demokratske radničke partije Rusije.

Ma koliko da mi je teško bilo odmah ponavljati svoj referat, smatrao sam da nemam pravo da odbijem kad su to zahtevali i moji jednomišljenici i menjševici, koji mi zbog svog odlaska stvarno nisu mogli dati vremena.

U toku referisanja pročitao sam svoje teze koje su bile objavljene u broju 26 "Pravde" od 7 aprila 1917.

I teze i moj referat izazvali su neslaganja kod samih boljševika i u samoj redakciji "Pravde". Posle niza savetovanja, mi smo jednoglasno došli do zaključka da je najcelishodnije otvoreno prodiskutovati ta neslaganja, dajući na taj način materijal za sverusku konferenciju naše partije (Socijal-demokratske radničke partije Rusije, sa CK na čelu) koja je imala da se sastane 20 aprila 1917 u Petrogradu.

---

⁵ "Centrom" se u međunarodnoj socijal-demokratiji zove struja koja se koleba između šovinista (= "odbranaša") i internacionalista, to jest: Kaucki i K° u Nemačkoj, Longe i K° u Francuskoj, Čheidze i K° u Rusiji, Turati i K° u Italiji, Magdonald i K° u Engleskoj itd.

Izvršujući tu odluku o diskusiji ja i objavljujem sledeća *pisma*, ne pretendujući da ona budu *svestrano* proučavanje pitanja, nego želeći samo da istaknem glavne argumente, naročito bitne za *praktične* zadatke pokreta radničke klase.

Pismo I

OCENA MOMENTA

Marksizam zahteva od nas najprecizniju, objektivno proverljivu analizu odnosa klasa i konkretnih osobenosti svakog istoriskog momenta. Mi boljševici uvek smo nastojali da budemo verni tom zahtevu, koji je apsolutno obavezan s gledišta svakog naučnog fundiranja politike.

"Naše učenje nije dogma, već rukovodstvo za akciju" – tako su uvek govorili Marks i Engels, potsmevajući se s pravom učenju napamet i prostom ponavljanju "formula", koje mogu u najboljem slučaju samo da obeleže *opšte* zadatke, zadatke koje *konkretna* ekonomska i politička situacija svake posebne *faze* istoriskog procesa nužno modifikuje.

Kojim, onda, tačno utvrđenim, objektivnim *činjenicama* treba sad da se rukovodi partija revolucionarnog proletarijata da bi odredila zadatke i oblik svoje akcije?

I u svom prvom "Pismu iz daleka" ("Prva etapa prve revolucije"), objavljenom u "Pravdi" br. 14 i 15 od 21 i 22 marta 1917, i u svojim tezama ja formulišem "specifičnost sadašnjeg momenta u Rusiji" kao fazu *prelaza* od prve etape revolucije na drugu. I zato sam ja za osnovnu parolu za "zadatak dana" u *tom* momentu smatrao: "radnici, vi ste pokazali čuda od proleterskog, narodnog heroizma u građanskom ratu protiv carizma, vi treba da pokažete čuda od proleterske i opštenarodne organizacije, da biste pripremili svoju pobedu u drugoj etapi revolucije" ("Pravda" br. 15).⁶

A u čemu se sastoji prva etapa?

U prelazu državne vlasti na buržoaziju.

Do februarsko-martovske revolucije od 1917 državna vlast u Rusiji bila je u rukama jedne stare klase, naime: feudalno-plemičko-spahiske, s Nikolajem Romanovom na čelu.

Posle te revolucije vlast je u rukama *druge*, nove, klase, naime: *buržoazije*.

Prelaz državne vlasti iz ruku jedne u ruke druge *klase* jeste prvo, glavno, osnovno obeležje *revolucije* kako u strogo naučnom tako i u praktično-političkom značenju tog pojma.

Utoliko je buržoaska ili buržoaskodemokratska revolucija u Rusiji *završena*.

Ovde ja čujem buku oponentata koji sebe rado nazivaju "starim boljševicima": zar mi nismo uvek govorili, da buržoaskodemokratsku revoluciju završava tek "revolucionarnodemokratska diktatura proletarijata i seljaštva"? zar se agrarna revolucija, takođe buržoaskodemokratska, završila? zar nije, naprotiv, fakat da ona *još* nije počela?

Ja odgovaram:, boljševičke parole i ideje istorija je potpuno potvrdila u *opštem*, ali *konkretno* stvari su ispale *drukčije* nego što je mogao (ma ko) očekivati, originalnije, specifičnije, šarenije.

Ignorisati, zaboravljati taj fakat značilo bi biti kao oni "stari boljševici" koji su već više puta igrali žalosnu ulogu u istoriji naše partije, ponavljajući *nabubanu* formulu, umesto *proučavanja* specifičnosti nove, žive stvarnosti.

"Revolucionarnodemokratska diktatura proletarijata i seljaštva" *već* se ostvarila⁷ u ruskoj revoluciji, jer ta "formula" predviđa samo odnos *klasa*, a ne *konkretnu političku instituciju kao realizaciju* tog odnosa, te saradnje. "Sovjet radničkih i vojničkih deputata" – eto vam "revolucionarnodemokratske diktature proletarijata i seljaštva" koju je život već ostvario.

Ta formula već je zastarela. Život ju je iz carstva formula uveo u carstvo stvarnosti, odenuo je krvlju i mesom, konkretizovao i *samim tim* modifikovao. Na dnevnom redu je već drugi, nov zadatak: cepanje proleterskih (antiodbranaških, internacionalističkih, "komunističkih", koji su za prelaz na komunu) elemenata u *samoj* toj diktaturi i elemenata *sitnosopstveničkih* ili *sitnoburžoaskih* (Čheidze, Cereteli, Steklov, eseri i drugi revolucionarni odbranaši, protivnici kretanja prema komuni, pristalice "podržavanja" buržoazije i buržoaske vlade).

⁶ Vidi: Soč., t. XX, str. 19. – Red.

⁷ U izvesnoj formi i do izvesnog stepena.

Ko *sad* govori samo o "revolucionarnodemokratskoj diktaturi proletarijata i seljaštva", taj je zaostao za životom, taj je usled toga *prešao* faktički sitnoj buržoaziji protiv proleTERSKE klasne borbe, toga treba dati u arhiv "boljševičkih" dorevolucionarnih retkosti (koji bismo mogli nazvati: arhiv "starih boljševika").

Revolucionarnodemokratska diktatura proletarijata i seljaštva već se ostvarila, ali se ostvarila neobično originalno, s čitavim nizom u najvećoj meri važnih modifikacija. Ja ću o njima govoriti posebno, u jednom od daljih pisama. Sad je preko potrebno pojmiti tu neospornu istinu da marksist mora uzimati u obzir živi život, tačne činjenice *stvarnosti*, a ne hvatati se i dalje za teoriju jučerašnjeg dana, koja, kao i svaka teorija, u najboljem slučaju samo obeležava osnovno, opšte, samo se *približava* obuhvatanju složenosti života.

"Teorija je, prijatelju moj, siva, a zeleno je večno drvo života".

KO pitanje o "završenosti" buržoaske revolucije postavlja po *starome*, taj živi marksizam prinosi na žrtvu mrtvom slovu.

Po *starome* ispada: *iza* vladavine buržoazije može i mora doći vladavina proletarijata i seljaštva, njihova diktatura.

A u živom životu već je ispalo *drukčije*: dobilo se neobično originalno, novo, neviđeno *preplitanje jednog i drugog*. Postoji paralelno, zajedno, u jedno isto vreme i vlast buržoazije (vlada Ljvova i Gučkova) i revolucionarnodemokratska diktatura proletarijata i seljaštva, koja *dobrovoljno* predaje vlast buržoaziji, dobrovoljno se pretvara u njen dodatak.

Jer ne treba zaboravljati da je faktički u Petrogradu vlast u rukama radnika i vojnika; nasilje nad njima nova vlada *ne* čini i ne može činiti, jer *ne postoji* ni policija, ni od naroda odvojena vojska, ni činovništvo koje svemoćno stoji *iznad* naroda. To je fakat. To je baš onaj fakat koji je karakterističan za državu tipa Pariske komune. Taj fakat ne može stati u stare sheme. Treba umeti prilagoditi sheme životu, a ne po-navljati sad već besmislene reči o "diktaturi proletarijata i seljaštva" *uopšte*.

Priđimo pitanju s druge strane, da bismo ga bolje osvetlili.

Marksist ne sme silaziti s terena precizne analize klasnih odnosa. Na vlasti je buržoazija. A zar seljačka masa – zar ona ne pretstavlja *tako isto* buržoaziju drugog sloja, druge vrste, druge prirode? Iz čega proizilazi da *taj sloj* ne može doći na vlast "završavajući" buržoaskodemokratsku revoluciju? Zašto je to nemoguće?

Tako rezonuju često stari boljševici.

Ja odgovaram: to je sasvim moguće. Ali marksist u analizi momenta mora polaziti *ne* od mogućeg, nego od stvarnog.

A stvarnost nam pokazuje *fakat* da slobodno izabrani vojnički i seljački deputati slobodno ulaze u drugu, pobočnu vladu, slobodno je dopunjuju, razvijaju, dograđuju. I tako isto slobodno *predaju* vlast buržoaziji – pojava koja ni najmanje ne "narušava" teoriju marksizma, jer mi smo uvek znali i često isticali da se buržoazija drži ne samo pomoću nasilja, nego i zahvaljujući nesvesnosti, konzervativnosti, utučenosti, neorganizovanosti masa.

I pred takvom stvarnošću današnjeg dana direktno je smešno okretati glavu od fakta i govoriti o "mogućnostima".

Postoji mogućnost da seljaštvo uzme svu zemlju i svu vlast. Ja ne samo što ne zaboravljam tu mogućnost, što ne ograničavam svoj vidokrug samo na današnji dan, nego direktno i precizno formulišem agrarni program, uzimajući u obzir *novu* pojavu: dublji rascep između nadničara i siromašnih seljaka i seljaka-gazda.

Ali postoji i druga mogućnost: postoji mogućnost da seljaci poslušaju savete sitnoburžoaske partije esera, koja je pala pod uticaj buržoazije, koja je prešla na odbranaštvo, koja savetuje da se čeka do Ustavotvorne skupštine, iako dosad čak ni vreme njena saziva nije određeno!⁸

Postoji mogućnost da seljaci *održe*, produže svoju pogodbu s buržoazijom, pogodbu koju su sad sklopili preko sovjeta radničkih i vojničkih deputata ne samo formalno nego i faktički.

Postoje razne mogućnosti. Bila bi najveća pogreška zaboravljati na agrarni pokret i agrarni program. Ali bila bi isto takva pogreška zaboravljati na *stvarnost*, koja nam pokazuje *fakat* sporazuma – ili, ako

---

⁸ Da se moje reči ne bi krivo protumačile, reći ću odmah, istrčavajući napred: ja sam apsolutno za to da nadničarski i seljački *sovjeti* odmah uzimaju svu zemlju, ali da najstrože sami čuvaju red i disciplinu, da ne dopuštaju ni najmanjeg kvarenja mašina, zgrada, stoke, da ni u kom slučaju ne dezorganizuju privredu ni proizvodnju žita, nego da je *povećavaju*, jer vojnicima je potrebno *dva puta* više hleba, i narod ne sme da gladuje.

upotrebimo precizniji, manje pravni, više ekonomsko-klasni izraz – fakat *klasne saradnje* buržoazije i seljaštva.

Kad taj fakat ne bude više bio fakat, kad se seljaštvo odvoji od buržoazije, uzme zemlju protiv nje, uzme vlast protiv nje, – to će onda biti nova etapa buržoaskodemokratske revolucije, i o njoj će biti govora posebno.

Marksist koji, zbog mogućnosti takve buduće etape, zaboravlja svoje obaveze *sad*, kad se seljaštvo *sporazumeva* s buržoazijom, pretvorio bi se u sitnog buržuja. Jer on bi faktički propovedao proletarijatu *poverenje* u sitnu buržoaziju ("ona, ta sitna buržoazija, to seljaštvo, mora se odvojiti od buržoazije još u okviru buržoaskodemokratske revolucije"). On bi zbog "mogućnosti" prijatne i slatke budućnosti, budućnosti u kojoj seljaštvo *ne će* biti prirepak buržoazije, u kojoj eseri, Čheidze, Cereteli, Steklovi *ne će* biti dodatak buržoaske vlade, – on bi zbog "mogućnosti" prijatne budućnosti zaboravio na *neprijatnu sadašnjost*, u kojoj je seljaštvo još jednako prirepak buržoazije, u kojoj eseri i socijal-demokrati još jednako igraju ulogu dodatka buržoaske vlade, "opozicije njegova veličanstva" Ljvova.

Takav čovek, uzet primera radi, ličio bi na sladunjavog Luj Blana, na slatkog kaukijanca, ali ne nikako na revolucionarnog marksista.

Ali zar nam ne pretila opasnost da padnemo u subjektivizam, u želju da "preskočimo" preko nezavršene revolucije buržoaskodemokratskog karaktera – koja još nije izvela seljački pokret – na socijalističku revoluciju?

Kada bih ja rekao: "bez cara, a vlada *radnička*", – ta opasnost bi mi pretila. Ali ja *nisam* rekao *to*, ja sam rekao drugo. Ja sam rekao da druge vlade u Rusiji (ne računajući buržoasku) *ne može* biti *osim* oovjeta radničkih, nadničarskih, vojničkih i seljačkih deputata. Ja sam rekao da sad vlast u Rusiji može preći od Gučkova i Ljvova samo na te sovjete, a u njima *baš* preovlađuje seljaštvo, preovlađuju vojnici, preovlađuje sitna buržoazija, govoreći naučnim marksističkim terminom, upotrebljavajući ne običnu, ne svakidašnju, ne profesionalnu, nego klasnu karakteristiku.

Ja sam se u svojim tezama apsolutno osigurao od svakoga preskakanja seljačkog ili uopšte sitnoburžoaskog pokreta koji se nije izveo, od svake *igre* s "uzimanjem vlasti" od strane radničke vlade, od svake blankističke avanture, jer ja sam direktno ukazao na iskustvo Pariske komune. A to iskustvo je, kao što je poznato i kao što je detaljno objasnio Marks godine 1871 i Engels godine 1891, potpuno isključilo blankizam, potpuno obezbedilo direktnu, neposrednu, bezuslovnu vladavinu *većine* i aktivnost masa samo u granicama svesnog istupanja same većine.

Ja sam u tezama potpuno određeno sveo stvar *na borbu za uticaj u camim* sovjetima radničkih, nadničarskih, seljačkih i vojničkih deputata. Da bih isključio svaku sumnju u tom pogledu, ja sam *dva puta* istakao u tezama potrebu strpljivog, upornog, "*praktičnim* lotrebama masa prilagođenog", rada "na objašnjavanju".

Neznalice ili renegati marksizma, kao g. Plehanov itd., mogu galamiti o anarhizmu, blankizmu itd. Ko hoće da misli i da se uči, taj ne može ne shvatiti da je blankizam osvajanje vlasti od strane manjine, a da su sovjeti radničkih itd. deputata *notorno* direktna i neposredna organizacija *većine* naroda. Rad koji je sveden na borbu za uticaj u *samim* tim sovjetima ne može, direktno *ne može* zabasati u blato blankizma. On ne može zabasati ni u blato anarhizma, jer je anarhizam poricanje *nužnosti države i državne vlasti* za epohu prelaza od vladavine buržoazije na vladavinu proletarijata. A ja, s jasnoćom koja isključuje svaku mogućnost nesporazuma, *zastupam* nužnost države za tu epohu, ali, držeći se Marksa i iskustva Pariske komune, ne obične parlamentarno-buržoaske države, nego države *bez* stajaće vojske, *bez* policije suprotstavljene narodu, *bez* činovništva stavljenog iznad naroda.

Kad g. Plehanov viče iz sveg grla u svom "Jedinstvu" o anarhizmu, time je samo još jedanput dokazano da je on raskinuo s marksizmom. Na moj poziv u "Pravdi" (br. 26) da kaže šta su učili Marks i Engels o državi 1871, 1872, 1875 godine, g. Plehanovu ostaje i ostaće da odgovori ćutanjem o suštini pitanja i dernjavom u duhu ozlojeđene buržoazije.

Učenje marksizma o državi bivši marksist g. Plehanov *apsolutno* nije razumeo. Između ostalog, klika tog neshvatanja ima i u njegovoj nemačkoj brošuri o anarhizmu.

Da vidimo sad kako drug J. Kamenjev u belešci u "Pravdi" br. 27 formuliše svoja "neslaganja" s mojim tezama i goreizloženim pogledima. To će nam pomoći da ih bolje razumemo.

"Što se tiče opšte sheme druga Lenjina, – piše drug Kamenjev, – nama ona izgleda neprihvatljiva ukoliko polazi od toga da je buržoaskodemokratska revolucija *završena* i ukoliko je sračunata na neodložno pretvaranje te revolucije u socijalističku"...

Ovde su dve velike pogreške. Prva. Pitanje o "završenosti" buržoaskodemokratske revolucije *postavljeno* je netačno. Tom pitanju data je apstraktna, prosta, jednobojna, ako se tako može reći, formulacija, koja ne odgovara objektivnoj stvarnosti. Ko formuliše pitanje *tako*, ko pita *sad*: "je li završena buržoaskodemokratska revolucija" i *ništa više*, – taj lišava sebe mogućnosti da shvati neobično složenu, u najmanju ruku "dvobojnu" stvarnost. To – u teoriji. A u praksi – taj bespomoćno pada u *sitnoburžoasku revolucionarnost*.

U stvari. Stvarnost nam pokazuje *i* prelaz vlasti na buržoaziju ("završena" buržoaskodemokratska revolucija običnog tipa) *i* postojanje naporedo s pravom vladom pobočne vlade, koja pretstavlja "revolucionarnodemokratsku diktaturu proletarijata i seljaštva". Ova druga "takođe-vlada" *sama* je ustupila vlast buržoaziji, *sama* se vezala za buržoasku vladu.

Obuhvata li tu stvarnost staroboljševička formula druga Kamenjeva: "buržoaskodemokratska revolucija nije završena"?

Ne, formula je zastarela. Ona je sasvim neupotrebljiva. Ona je mrtva. Uzaludni će biti naponi da se ona vaskrsne.

Drugo. Pitanje praktično. Nepoznato je da li je sad u Rusiji još moguća *posebna*, "revolucionarnodemokratska diktatura proletarijata i seljaštva" *odvojena* od buržoaske vlade. Na nepoznatom bazirati marksističku taktiku ne smemo.

Ali *ako* je to i moguće, onda tome vodi jedan i samo jedan put: brzo, odlučno, definitivno odvajanje proleterskih, komunističkih elemenata pokreta od elemenata sitnoburžoaskih. Zašto?

Zato što se sva sitna buržoazija ne slučajno, nego nužno okrenula šovinizmu (- odbranaštvu), "podržavanju" buržoazije, zavisnosti od nje, *strahu* da bude bez nje itd. itd.

Kako se može "gurnuti" sitna buržoazija put vlasti, ako ta sitna buržoazija već sad može, ali *neće* da uzme vlast?

Samo odvajanjem proleterske, komunističke partije, proleterskom klasnom borbom koja *ne zna* za plašljivost tih sitnih buržuja. Samo zbijanje proletera, na delu, a ne na rečima, slobodnih od uticaja sitne buržoazije može tako "ugrejati" tlo pod nogama sitne buržoazije da će ona pod izvesnim uslovima *morati* da uzme vlast; nije isključeno čak ni to da će Gučkov i Miljukov biti – opet pod izvesnim uslovima – za isključivu vlast, za jednovlašće Čheidzea, Ceretelija, esera, Steklova, jer svi su oni na kraju krajeva "odbranaši"!

Ko odvaja sad, odmah i definitivno, proleterske elemente sovjeta (tj. proletersku, komunističku, partiju) od elemenata sitnoburžoaskih, taj pravilno izražava interese pokreta za oba moguća slučaja: *i* za slučaj da Rusija još preživi posebnu, samostalnu, buržoaziju nepotčinjenu "diktaturu proletarijata i seljaštva", *i* za slučaj da se sitna buržoazija ne bude mogla otrgnuti od buržoazije i da će se večno (tj. do socijalizma) kolebati između nje i nas.

Ko se u svom radu rukovodi samo prostom formulom "buržoaskodemokratska revolucija nije završena", taj samim tim uzima na sebe neku vrstu garancije za to da sitna buržoazija sasvim sigurno može biti nezavisna od buržoazije. Taj se samim tim u ovom momentu bespomoćno predaje na milost i nemilost sitnoj buržoaziji.

Uzgred budi rečeno. Što se tiče "formule" diktature proletarijata i seljaštva nije ipak zgorega potsetiti da sam ja u "Dve taktike" (jul 1905) specijalno isticao (str. 435 u zborniku "Za 12 godina"):

"Revolucionarnodemokratska diktatura proletarijata i seljaštva ima, kao i sve na svetu, prošlost i budućnost. Njena prošlost je samodržavlje, feudalizam, monarhija, privilegije... Njena budućnost – borba protiv privatne, svojine, borba najamnog radnika protiv poslodavca, borba za socijalizam"..."⁹

Pogreška druga Kamenjeva jeste u tome što on i 1917 godine gleda samo na *prošlost* revolucionarnodemokratske diktature proletarijata i seljaštva. A za nju je *faktički* već počela *budućnost*, jer su se interesi i politika najamnog radnika i sitnog sopstvenika *faktički* već razmimoišli, i to na tako važnom pitanju kao što je "odbranaštvo", kao što je stav prema imperijalističkom ratu.

---

⁹ Vidi Soč., t. IX, str. 66 i 67. – Red.

I tu sam došao do druge pogreške u navedenom rezonovanju druga Kamenjeva. On mi prebacuje da je moja shema "sračunata" na "neodložno pretvaranje te (buržoaskodemokratske) revolucije u socijalističku".

To je netačno. Ja ne samo što ne "računam" na "neodložno pretvaranje" naše revolucije u *socijalističku*, nego direktno predupređujem, direktno kažem u tezi br. 8:.. "Ne" uvođenje "socijalizma kao naš *neposredni* zadatak"...

Zar nije jasno da čovek koji računa na neodložno pretvaranje naše revolucije u socijalističku ne bi mogao ustati protiv uvođenja socijalizma kao neposrednog zadatka? I ne samo to. Čak je uvesti u Rusiju "državu-komunu" (tj. državu koja je organizovana po tipu Pariske komune) *nemoguće* "neodložno", jer je za to potrebno da *većina* deputata u svim sovjetima (ili u većini sovjeta) jasno uvidi svu pogrešnost i svu štetnost taktike i politike esera, Čheadzea, Ceretelija, Steklova i drugih. A ja sam potpuno precizno rekao da "računam" u toj oblasti samo na "strpljivo" (zar je potrebno biti strpljiv da se postigne promena koja se može ostvariti "neodložno"?) objašnjavanje!

Drug Kamenjev se malko "nestrpljivo" džilitnuo i ponovio buržoasku predrasudu o Pariskoj komuni: da je ona htela da uводи socijalizam "neodložno". To nije tako. Komuna je, na žalost, suviše oklevala s uvođenjem, socijalizma. Stvarna suština Komune nije u tome u čemu je obično traže buržuji, nego je ona u stvaranju naročitog tipa *države*. A takva država se u Rusiji *već* rodila, to i jesu sovjeti radničkih i vojničkih deputata!

Drug Kamenjev nije se udubio u *fakat*, u značaj *postojećih* sovjeta, u njihovu istovetnost po tipu, po socijalno-političkom karakteru s državom Komune i, umesto proučavanja *fakta*, uzeo je da govori o tome na šta ja tobože "računam" kao na "neodložnu" budućnost. Tako smo dobili, na žalost, ponavljanje metoda mnogih buržuja: od pitanja *šta* su sovjeti radničkih i vojničkih deputata, da li su oni po tipu *viši* nego parlamentarna republika, da li su oni *korisniji* za narod, da li su oni *demokratskiji*, da li su oni *podesniji* za borbu, na pr., protiv bezbrašnice itd. – od tog nasušnog, realnog pitanja, koje je na dnevni red postavio život, pažnja se skreće u stranu, na prazno, kvazinaučno, faktički besadržajno, profesorski mrtvo pitanje o "računanju na neodložno pretvaranje".

Prazno, pogrešno postavljeno pitanje. Ja "računam" *samo* na to, *isključivo* na to da će radnici, vojnici i seljaci bolje nego činovnici, bolje nego policajci, izići na kraj s *praktičnim* teškim pitanjima povećanja proizvodnje žita, bolje raspodele njegove, boljeg snabdevanja vojnika itd. i t.sl.

Ja sam duboko uveren da će sovjeti radničkih itd. deputata brže i bolje sprovesti u život inicijativu mase naroda nego parlamentarna republika (o poređenju jednog i drugog tipa države detaljnije u drugom pismu). Oni će bolje, praktičnije, tačnije rešiti kako se mogu učiniti i koji se mogu učiniti *kopaci k* socijalizmu. Kontrola nad bankom, spajanje svih banaka u jednu, to *još* nije socijalizam, ali je *korak k* socijalizmu. Takve korake čini danas junker i buržuj u Nemačkoj protiv naroda. Njih će kudikamo bolje moći učiniti sutra u korist naroda Sovjet vojničkih i radničkih deputata, ako u njegovim rukama bude celokupna državna vlast.

A što *primorava* na takve korake?

Glad. Dezorganizovanost privrede. Opasnost od kraha. Strahote rata. Strahote rana što ih rat zadaje čovečanstvu.

Drug Kamenjev završava svoju belešku izjavom da se on "nada da će u širokoj diskusiji odbraniti svoje gledište kao jedino moguće za revolucionarnu socijal-demokratiju, ukoliko ona hoće i mora da do kraja ostane partija revolucionarnih masa proletarijata, a ne da se pretvori u grupu propagandista-komunista".

Meni se čini da se iz tih reči vidi duboko pogrešna ocena momenta. Drug Kamenjev suprotstavlja "partiju masa" "grupi propagandista". Ali "mase" su baš sad pale, u zanos "revolucionarnog" odbranaštva. Zar nije priličnije i za internacionaliste da se u takvom momentu umeju odupreti "masovnom" zanosu, nego da "žele ostati" s masama, tj. da se povedu za opštom strujom? Zar nismo u svim zaraćenim evropskim zemljama videli kako su se šovinisti pravdali željom "da ostanu s masama"? Zar nije obavezno umeti izvesno vreme biti u manjini protiv "masovnog" zanosa? Zar nije rad baš propagandista upravo u sadašnjem momentu centralna tačka za *oslobađanje* proletherske linije od "masovnog" odbranaškog i sitnoburžoaskog zanosa? Baš sjedinjenost masa, i proletherskih i neproletherskih, bez razlikovanja klasnih razlika u samim masama, bila je jedan od uslova odbranaške epidemije. Prezrivo govoriti o "grupi propagandista" *proletherske* linije ne dolikuje baš mnogo.

Napisano polovinom aprila 1917. Prvi put objavljeno kao zasebna brošura 1917 u izd. "Priboč".
Lenin, Sočinenin 1917 goda
v treh tomah, t. I, 1938 g., str. 108-117.

ZADACI PROLETARIJATA U NAŠOJ REVOLUCIJI

PROJEKAT PLATFORME PROLETERSKE PARTIJE

Sadašnji istoriski momenat u Rusiji karakterišu ove osnovne crte:

Klasni karakter izvršene revolucije

1. Stara carska vlast, koja je predstavljala samo šačicu feudalnih spahija koja je upravljala celom državnom mašinom (vojskom, policijom, činovništvom), razbijena je i odstranjena, ali nije dotučena. Monarhija nije uništena formalno. Banda Romanova nastavlja monarhističke intrige. Ogromni zemljoposed feudalaca-spahija nije likvidiran.

2. Državna vlast u Rusiji prešla je u ruke nove *klase*, naime: buržoazije i buržoaziranih spahija. *Utoliko* je buržoaskodemokratska revolucija u Rusiji završena.

Buržoazija koja se našla na vlasti napravila je blok (savez) s otvoreno monarhističkim elementima, koji su se isticali neverovatno revnosnim pomaganjem Nikolaja-Krvavog i Stolipina-Vešača 1906 do 1914 (Gučkov i ostali političari desniji od kadeta). Nova buržoaska vlada Ljvova i K° pokušavala je i počela da vodi pregovore s Romanovima o restauraciji monarhije u Rusiji. Ta vlada, uz bučne revolucionarne fraze, postavlja na komandne položaje pristalice starog režima. Ceo aparat državne mašine (vojsku, policiju, činovništvo) ta vlada nastoji da što manje reformiše i da ga preda u ruke buržoazije. Revolucionarnoj inicijativi masovnih akcija i uzimanju vlasti od strane naroda *odozdo* – toj *jedinoj* garanciji stvarnih uspeha revolucije – nova vlada je već počela stavljati svakojačke prepreke.

Vreme saziva Ustavotvorne skupštine ta vlada nije dosad čak ni odredila. Spahiski zemljoposed, tu materijalnu bazu feudalnog carizma, ona ne dira. Ispitivanju mahinacija, objavljivanju mahinacija, kontroli monopolističkih finansiskih organizacija, krupnih banaka, kapitalističkih sindikata i kartela itd. – ta vlada i ne misli da pristupi.

Najglavniji, odlučujući resori u novoj vladi (ministarstvo unutrašnjih poslova, ministarstvo vojno, tj. komandovanje armijom, policijom, činovništvom, čitavim aparatom za ugnjetavanje masa) pripadaju notornim monarhistima i pristalicama krupnog spahiskog zemljoposeda. Kadetima, republikancima od juče, republikancima od nevolje, dati su drugostepeni resori, koji nemaju direktne veze s *komandom* nad narodom i s aparatom državne vlasti. A Kerenski, predstavnik trudovika i "takođe-socijalist", ne igra apsolutno nikakvu ulogu osim što uspavljuje budnost i pažnju naroda zvučnim frazama.

Iz svih tih razloga čak ni u oblasti unutrašnje politike nikakvog poverenja nova buržoaska vlada od strane proletarijata ne zaslužuje, i nikakvo pomaganje te vlade s njegove strane nije dopušteno.

Spoljna politika nove vlade

3. U oblasti spoljne politike, koja je sad usled objektivnih uslova postavljena na prvi plan, nova vlada je nastavljanja imperijalističkog rata, rata u savezu s imperijalističkim velesilama Engleskom, Francuskom itd. radi podele kapitalističkog plena, radi tlačenja malih i slabih naroda.

Potčinjena interesima ruskog kapitala i njegova moćnog pokrovitelja i gospodara, anglo-francuskog imperijalističkog kapitala, najbogatijeg na svetu, nova vlada, uprkos željama koje su na najodređeniji način izražene u ime nesumnjive većine naroda Rusije preko Sovjeta vojničkih i radničkih deputata, nije preduzela nikakve realne korake da obustavi klanje naroda radi interesa kapitalista. Ona nije objavila čak ni one tajne ugovore koji imaju notorno pljačkašku sadržinu (o podeli Persije, o pljačkanju Kine, o pljačkanju Turske, o podeli Austrije, o oduzimanju Istočne Pruske, o oduzimanju nemačkih kolonija itd.), koji očito povezuju Rusiju s anglo-američkim imperijalističkim pljačkaškim kapitalom. Ona je *potvrdila* te ugovore koje je sklopio carizam, koji je vekovima pljačkao i ugnjetavao više naroda nego drugi tirani i despoti, – carizam koji je ne samo ugnjetavao nego i sramotio i kvario veliki ruski narod, pretvarajući ga u dželata drugih naroda.

Nova vlada, potvrdivši te sramne i razbojničke ugovore, nije predložila svim zaraćenim narodima neodložno primirje, uprkos jasno izraženim zahtevima većine naroda Rusije preko sovjeta radničkih i vojničkih deputata. Ona se ograničila na svečane, zvučne paradne, ali potpuno prazne deklaracije i fraze, koje su u ustima buržoaskih diplomata uvek služile i služe za obmanjivanje lakovernih i naivnih masa ugnjetenog naroda.

4. Stoga nova vlada ne zasluđuje ni najmanje poverenje u oblasti spoljne politike – i postavljati toj vladi i dalje zahteve da ona objavi volju naroda Rusije za mirom, da se ona odrekne aneksija itd. itd., znači u stvari samo obmanjivati narod, sugerirati mu neostvarljive nade, odugovlačiti bistrenje njegove svesti, indirektno ga miriti s nastavljanjem rata, čiji pravi socijalni karakter ne određuju dobre želje, nego klasni karakter vlade koja vodi rat, povezanost klase koju ta vlada pretstavlja s imperijalističkim finansiskim kapitalom Rusije, Engleske, Francuske i drugih, ona *realna, stvarna politika* koju ta klasa vodi.

Originalno dvovlašće i njegovo klasno značenje

5. Najglavnija osobenost naše revolucije, osobenost koja najupornije traži da se o njoj duboko razmisli, jeste *dvovlašće* do kojeg je došlo već prvih dana posle pobeđe revolucije.

To dvovlašće se manifestuje u postojanju *dveju* vlada: glavne, prave, stvarne vlade buržoazije, "Privremene vlade" Ljvova i K°, koja ima u svojim rukama sve organe vlasti, i dopunske, pobočne, "kontrolne" vlade – Petrogradskog sovjeta radničkih i vojničkih deputata, koja nema u svojim rukama organe državne vlasti, ali se oslanja neposredno na potpuno nesumnjivu većinu naroda, na naoruđane radnike i vojnike.

Klasni izvor tog dvovlašća i njegovo klasno značenje sastoji se u tome što je ruska revolucija od marta 1917 godine ne samo zbrisala svu carsku monarhiju, ne samo predala svu vlast buržoaziji, nego i *došla do same* revolucionarnodemokratske diktature proletarijata i seljaštva. Baš takvu diktaturu (tj. vlast koja se oslanja ne na zakon, nego na neposrednu silu naoruđanih masa stanovništva) i baš tih klasa pretstavljaju Petrogradski sovjet i drugi, mesni, sovjeti radničkih i vojničkih deputata.

6. Dalja, veoma važna osobenost ruske revolucije jeste to što Petrogradski sovjet vojničkih i radničkih deputata, koji uživa, po svemu sudeći, poverenje većine mesnih sovjeta, *dobrovoljno* predaje državnu vlast buržoaziji i *njenoj* Privremenoj vladi, dobrovoljno joj *ustupa* prvenstvo, sklopivši s njom sporazum da će je podrđavati, ograničava se na ulogu nadzornika, kontrolora nad sazivom Ustavotvorne skupštine (čije vreme saziva Privremena vlada nije još čak ni objavila).

Ta neobično originalna, neviđena u takvom obliku u istoriji, okolnost stvorila je *preplitanje istovremeno, zajedno dveju* diktatura: diktature buržoazije (jer je vlada Ljvova i K° diktatura, tj. vlast koja se oslanja ne na zakon i ne na prethodno izraženu narodnu volju, nego na uzimanje silom, pri čemu je to uzimanje ostvarila određena klasa, naime: buržoazija) i diktature proletarijata i seljaštva (Sovjet radničkih i vojničkih deputata).

Nema nikakve sumnje da se takvo "preplitanje" *ne* može održati dugo. Dve vlasti u državi *postojati ne mogu*. Jedna od njih mora biti svedena na nulu, i sva buržoazija Rusije već radi koliko može, svim sredstvima svugde da odstrani i oslabi, svede na nulu sovjete vojničkih i radničkih deputata, da stvori jednovlašće buržoazije.

Dvovlašće izražava samo *prelazni* momenat u razvitku revolucije, momenat kad je ona otišla dalje od obične buržoaskodemokratske revolucije, *ali nije došla još* do "čiste" diktature proletarijata i seljaštva.

Klasno značenje (i klasno objašnjenje) tog prelaznog nestabilnog stanja sastoji se u ovome: kao i svaka revolucija, naša revolucija zahtevala je najveći heroizam, pođrtvovanost mase u borbi protiv carizma, a u isto vreme ona je odmah *uvukla u pokret* nečuveno veliki broj običnih ljudi.

Jedno od glavnih, naučnih i praktično-političkih obeležja *svake* prave revolucije sastoji se u neobično brzom, naglom, snažnom povećanju broja "običnih ljudi" koji prelaze na aktivno, samostalno, delotvorno učešće u političkom životu, u *organizovanju države*.

Tako je i s Rusijom. Rusija sad vri. Milioni i desetine miliona, koji su politički spavali deset godina, koje je politički utukao strašni jaram carizma i robijaškog rada za spahije i fabrikante, *probudili su se i stupili* u politički život. A ko su ti milioni i desetine miliona? Mahom sitni sopstvenici, sitni burđuji, ljudi koji stoje na sredini između kapitalista i najamnih radnika. Rusija je od svih evropskih zemalja najviše sitnoburđoaska zemlja.

Džinovski sitnoburđoaski talas zapljusnuo je sve, pritisnuo je svesni proletarijat ne samo svojom mnogobrojnošću nego i idejno, tj. zarazio je, zahvatio je veoma široke krugove radnika sitnoburđoaskim pogledima na politiku.

Sitna buržoazija u životu zavisi od buržoazije, živeći i sama gazdinski, a ne proleterski (u smislu *mesta u društvenoj promzvodnji*), i po načinu mišljenja ona ide za buržoazijom.

Poverljivo-nesvesni odnos prema kapitalistima, najgorim neprijateljima mira i socijalizma, – eto što karakteriše sadašnju politiku *masa* u Rusiji, eto što je *izraslo* s revolucionarnom brzinom na socijalno-

ekonomskom tlu zemlje koja je najviše sitnoburžoaska od svih evropskih zemalja. Eto *klasne* baze "sporazuma" (ističem da imam u vidu ne toliko formalni sporazum koliko *faktičku* podršku, prećutni sporazum, poverljivo i nesvesno ustupanje vlasti) između Privremene vlade i Sovjeta radničkih i vojničkih deputata, – sporazuma koji je dao Gučkovima masno parče, pravu vlast, a Sovjetu – obećanja, poštovanje (do izvesnog momenta), laskanje, fraze, uveravanje, ponizno klanjanje Kerenskih.

Nedovoljna brojna snaga proletarijata u Rusiji, nedovoljna svesnost i organizovanost njegova – to je druga strana iste medalje.

Sve narodnjačke partije, sve do esera, uvek su bile sitnoburžoaske, partija O. K. (Čheidze, Cereteli itd.) tako isto; vanpartiski revolucionari (Steklov i dr.) takođe su podlegli talasu ili nisu savladali, nisu stigli da savladaju talas.

Specifičnost taktike koja proizilazi iz prethodnog

7. Iz napred izložene specifičnosti faktičke situacije proizilazi obavezna za marksista, koji mora računati s objektivnim činjenicama, s masama i klasama, a ne s pojedinim licima itd. – specifičnost taktike *danog* momenta.

Ta specifičnost stavlja na prvi plan "sipanje sirceta i žuči u šećer-šerbet revolucionarnodemokratskih fraza" (kako se izrazio – vanredno srećno – moj drug iz CK naše partije Teodorović na jučerašnjoj sednici Sveruskog kongresa železničkih službenika i radnika u Petrogradu). Kritikovanje, *objašnjavanje* pogrešaka sitnoburžoaskih partija esera i socijal-demokrata, pripremanje i zbijanje elemenata *svesno*-proleterske, komunističke partije, *izvlačenje* proletarijata iz "opšteg" sitnoburžoaskog zanosa.

Ovo *izgleda* kao da je "samo" propagandistički rad. U stvari ovo je *najpraktičniji revolucionarni* rad, jer nemoguće je kretati napred revoluciju koja se zaustavila, zagrcnula od fraze, pravi "korak u mestu" *ne zbog* spoljnih ometnji, *ne zbog* nasilja od strane buržoazije (Gučkov zasad još samo preti da će primeniti silu protiv vojničke mase), nego *zbog* poverljive nesvesnosti masa.

Samo boreći se protiv te poverljive nesvesnosti (a boriti se protiv nje može se i mora isključivo idejno, drugarskim ubeđivanjem, ukazivanjem na *iskustvo života*) mi se možemo oslobađati opšte *opijenosti revolucionarnom frazom* i stvarno gurati napred kako proletersku svest tako i svest masa, tako i njihovu smelu, odlučnu inicijativu *svugde u zemlji*, samovlasno ostvarivanje, razvijanje i učvršćivanje sloboda, demokratije, principa opštenarodnog posedovanja celokupne zemlje.

8. Svetsko iskustvo buržoaskih i spahiskih vlada izradilo je *dva* metoda za držanje naroda u ugnjetenosti. Prvi je – nasilje. Nikolaj Romanov I – Nikolaj Palkin¹⁰ i Nikolaj II – Krvavi pokazali su ruskom narodu maksimum mogućeg i nemogućeg u oblasti tog, dželatskog, metoda. Ali ima i drugi metod, koji su najbolje razradile engleska i francuska buržoazija, koje je "opametio" niz velikih revolucija i revolucionarnih pokreta masa. To je metod obmanjivanja, laskanja, fraze, miliona obećanja, sitne milostinje, ustupanja onog što nije važno, zadržavanja onog što je važno.

Specifičnost momenta u Rusiji je vrtoglavo brz prelaz od prvog metoda na drugi, od nasilja nad narodom na *laskanje* narodu, na obmanjivanje naroda obećanjima. Mačak Vaska¹¹ sluša i jede. Miljukov i Gučkov drže vlast, štite profite kapitala, vode imperijalistički rat u interesu ruskog i anglo-francuskog kapitala, – i ograničavaju se na obećanja, deklamovanje, efektne izjave u odgovor na govore takvih "kuvara" kao što su Čheidze, Cereteli, Steklov, koji prete, savetuju, preklinju, mole, traže, svečano proklamuju... Mačak Vaska sluša i jede.

I svaki dan će poverljiva nesvesnost i nesvesna poverljivost slabiti, naročito kod proletera i *siromašnih* seljaka koje život (socijalno-ekonomski položaj njihov) uči da ne veruju kapitalistima.

Vođe sitne buržoazije "moraju" učiti narod poverenju u buržoaziju. Proleter i ga moraju učiti nepoverenju.

Revolucionarno odbranaštvo i njegovo klasno značenje

9. Za najkrupniju, najizrazitiju manifestaciju sitnoburžoaskog talasa, koji je zapljusnuo "gotovo sve", treba smatrati *revolucionarno odbranaštvo*. Ono je – najljući neprijatelj daljeg kretanja i uspeha ruske revolucije.

Ko je podlegao u toj tački i nije mogao da se istrigne, – taj je propao za revoluciju. Ali mase drukčije podležu nego vođe i *drukčije* se, drugim tokom razvitka, na drugi način istržu.

¹⁰ Palkin od palka – batinat – Prev.

¹¹ Aluzija na Krilovljevu basnu u kojoj mačak jede pile mirno slušajući kako mu kuvar drži pridiku. – Lrev.

Revolucionarno odbranaštvo je, s jedne strane, plod obmanjivanja masa od strane buržoazije, plod poverljive nesvesnosti selzaka i jednog dela radnika, a s druge – izraz interesa i gledišta sitnog sopstvenika, koji je do izvesne mere zainteresovan u aneksijama i bankovnim profitima i koji "sveto" čuva tradicije carizma, koji je kvario Velikoruse praveći od njih ugnjetače drugih naroda.

Buržoazija obmanjuje narod iskorišćavajući plemeniti ponos revolucije i pretstavljajući stvar tako kao da se *socijalno-politički* karakter rata što se tiče Rusije izmenio s ovom etapom revolucije, sa zamenom carske monarhije gučkovsko-miljukovskom gotovo-republikom. I narod je poverovao – za neko vreme – zahvaljujući, u velikoj meri, predrasudama prošlosti, koje gone da se gleda u svim drugim narodima Rusije, osim velikoruskog, nešto nalik na svojinu ili baštinu Velikorusa. Podlo kvarenje velikoruskog naroda od strane carizma, koji je navikavao na to da se u drugim narodima gleda nešto što je niže, nešto što "po pravu" pripada Velikorusiji, nije moglo iščeznuti *odmah*.

Od nas se traži da *umemo* objasniti masama da socijalno-politički karakter rata ne određuje "dobra volja" pojedinaca i grupa, čak ni naroda, nego položaj *klase* koja vodi rat, njena *politika* čiji je nastavak rat, *veze* kapitala kao vladajuće ekonomske sile u današnjem društvu, *imperijalistički karakter* međunarodnog kapitala, zavisnost – finansiska, bankovna, diplomatska – Rusije od Engleske i Francuske itd. Objasniti to vešto, razumljivo za mase *nije lako*, bez pogrešaka niko od nas to ne bi mogao *odmah* učiniti.

Ali pravac ili, tačnije, sadržaj naše propagande mora biti takav i samo takav. I najmanji ustupak revolucionarnom odbranaštvu jeste *izdaja socijalizma*, potpuno odricanje od *internacionalizma*, ma kakvim se lepim frazama, ma kakvim se "praktičnim" obzirima to pravdalo.

Parola "dole rat" tačna je, naravno, ali ona ne uzima u obzir specifičnost zadatka momenta, nužnost da se *drukčije priđe* širokoj masi. Ona je slična, po mome mišljenju, paroli "dole car", s kojom je nevešti agitator "dobrog starog vremena" išao prosto i pravo u selo – i dobijao batine. Masovni pretstavnici revolucionarnog odbranaštva su *dobronamerni*, – ne što se tiče pojedinca, nego šgo se tiče klase, tj. oni pripadaju *klasama* (radnici i siromašni seljaci) koje *stvarno* od aneksija i od tlačenja tuđih naroda ništa ne dobijaju. Oni nisu ono što su buržuj i gospoda "inteligenti", koji vrlo dobro znaju da *nije moguće* odreći se aneksija ne odrekavši se od vladavine kapitala i koji sramno obmanjuju mase lepom frazom, odricanjima bez granica, obećanjima bez broja.

Masovni pretstavnik odbranaštva gleda na stvar jednostavno, kao običan čovek: "ja neću aneksiju, na mene "navaljuje" Nemač, dakle, ja branim pravednu stvar, a ne nikako nekakve imperijalističke interese". Takvom čoveku treba objašnjavati i objašnjavati da se ne radi o njegovim ličnim željama, nego o odnosima i uslovima masovnim, *klasnim*, političkim, da se radi o povezanosti rata s interesima kapitala i s međunarodnom mrežom banaka itd. Samo takva borba protiv odbranaštva je ozbiljna i obećava uspeh – može biti ne mnogo brz, ali siguran i trajan.

Na koji je način moguće svršiti rat?

10. Rat ne može svršiti "želja". Njega ne može svršiti odluka jedne strane. Njega ne može svršiti "zabadanje bajoneta u zemlju", da upotrebim izraz jednog vojnika-odbranaša.

Rat ne može svršiti "sporazum" socijalista raznih zemalja, "istupanje" proletera svih zemalja, "volja" naroda itd. – sve fraze te vrste kojih su puni članci odbranaških i poluodbranaških, poluinternacionalističkih novina, a tako isto i bezbrojne rezolucije, apeli, manifesti, rezolucije Sovjeta vojničkih i radničkih deputata, – sve te fraze nisu ništa drugo do puste, nevine, dobre želje sitnih buržuja. Ništa nije štetnije od takvih fraza o "manifestovanju" (volje) naroda za mirom", o *redu* revolucionarnih akcija proletarijata (posle ruskog "red" je na nemačkom) itd. Sve je to ljublanština, sve su to slatki snovi, sve je to igranje s "političkim kampanjama", u stvari ponavljanje basne s mačkom Vaskom.

Rat nije izazvala zla volja grabljivaca-kapitalista, iako se on, nesumnjivo, *samo* u njihovu interesu vodi, samo njih bogati. Rat je izazvan razvitkom svetskog kapitala za pola veka, milijardama njegovih niti i veza. *Ne može* se iskočiti iz imperijalističkog rata, *ne može* se izvojevati demokratski, ne nasilnički, mir, bez obaranja vlasti kapitala, bez prelaza državne vlasti na drugu klasu, na proletarijat.

Ruska revolucija od februara-marta 1917 bila je početak pretvaranja imperijalističkog rata u građanski rat. Ta revolucija učinila je *prvi* korak k završetku rata. Tek *drugi* korak može *obezbediti* njegov svršetak, naime: prelaz državne vlasti na proletarijat. To će biti početak svetskog "proboja fronta" – fronta interesa kapitala, i

samo probivši *taj* front, proletarijat *može* izbaviti čovečanstvo od strahota rata, doneti mu blagodeti trajnog mira.

I do samog takvog "proboja fronta" kapitala dovela je *već* ruska revolucija proletarijat Rusije, stvorivši sovjete radničkih deputata.

Novi tip države koji izrasta u našoj revoluciji

11. Sovjeti radničkih, vojničkih, seljačkih i dr. deputata nisu shvaćeni ne samo u tom smislu što je većini nejasan njihov klasni značaj, njihova uloga u *ruskoj* revoluciji. Oni nisu shvaćeni ni u tom smislu da oni predstavljaju nov oblik, tačnije, nov *tip države*.

Najsavršeniji, najrazvijeniji tip države među buržoaskim državama jeste tip *parlamentarne demokratske republike*: vlast pripada parlamentu; državna mašina, aparat i organ upravljanja, obična je: stajaća vojska, policija i činovništvo, faktički nesmenljivo, privilegisano, koje stoji *iznad* naroda.

Ali revolucionarne epohe, počevši od kraja XIX veka, izdižu *viši* tip demokratske države, države koja u nekim odnosima već prestaje, kako Engels kaže, biti država, "nije država u pravom smislu reči". To je država tipa Pariske komune, koja od naroda odvojenu vojsku i policiju *zamenjuje* direktnim i neposrednim naoružanjem samog naroda. U *tome* je suština Komune, koju su oblagali i oklevetali buržoaski pisci, kojoj su pogrešno pripisivali, između ostalog, i to da ima nameru da odmah "uvede" socijalizam.

Baš državu takvog tipa *počela* je stvarati ruska revolucija 1905 i 1917 godine. Republika sovjeta radničkih, vojničkih, seljačkih i dr. deputata, koje ujedinjuje Sveruska ustavotvorna skupština narodnih predstavnika ili Sovjet sovjeta i t.sl. – eto što *već ulazi u život* kod nas sad, u danom momentu, inicijativom mnogomilionskog naroda, koji na svoju ruku stvara demokratiju *kakvu on hoće*, koji ne čeka ni dok gospoda profesori-kadeti napišu svoje projekte zakona za parlamentarnu buržoasku republiku, – ni dok se pedanti i rutineri sitnoburžoaske "socijal-demokratije", kao g. Plehanov ili Kaucki, odreknu svog izopačavanja učenja marksizma u pitanju o državi.

Marksizam se razlikuje od anarhizma time što priznaje *nužnost* države i državne vlasti u revolucionarnom periodu uopšte, u eposi prelaza od kapitalizma k socijalizmu napose.

Marksizam se razlikuje od sitnoburžoaskog, oportunističkog "socijal-demokratizma" gospode Plehanova, Kauckog i K° time što za pomenute periode priznaje nužnost ne države kao što je obična parlamentarna buržoaska republika, nego države kao što je Pariska komuna.

Glavne razlike između ovog drugog tipa države i starog tipa jesu ove:

Od parlamentarne buržoaske republike povratak na monarhiju sasvim je lak (što je i dokazala istorija), jer ostaje netaknuta čitava mašina ugnjetavanja: vojska, policija, činovništvo. Komuna i sovjeti radničkih, vojničkih, seljačkih itd. deputata *razbijaju* i otstranjuju tu mašinu.

Parlamentarna buržoaska republika skučava, guši samostalan politički život *masa*, njihovo neposredno učešće u *demokratskoj* izgradnji celog državnog života odozdo do gore. Sa sovjetima radničkih i vojničkih deputata – stvar stoji obrnuto.

Oni reprodukuju onaj tip države koji je izgrađivala Pariska komuna i koji je Marks nazvao pronađenim, "naposletku, političkim oblikom u kojem se može izvršiti ekonomsko oslobođenje trudbenika".

Obično iznose protiv toga: ruski narod još nije pripremljen za "uvođenje" Komune. To je argumenat feudalaca koji su govorili o nepripremljenosti seljaka za slobodu. *Nikakvih* preobražaja koji nisu apsolutno sazreli i u ekonomskoj stvarnosti i u svesti ogromne većine naroda Komuna, tj. sovjeti radničkih i seljačkih deputata, ne "uvodi", ne misli "uvoditi" i ne sme uvoditi. Ukoliko su jači ekonomski krah i kriza koju do nosi rat, utoliko je intenzivnija potreba za najsavršenijim političkim oblikom *koji olakšava* lečenje strašnih rana koje je rat naneo čovečanstvu. Ukoliko ruski narod ima manje organizacionog iskustva, utoliko odlučnije treba da *pristupa* organizacionoj izgradnji *sam narod*, a ne isključivo buržoaski politikanti i činovnici s "unosnim mestašcima".

Ukoliko brže zbacimo sa sebe stare predrasude izopačenog od strane gospode Plehanova, Kauckog i K° marksizma, pseudomarksizma, ukoliko revnosnije prionemo da pomažemo narodu da stvara odmah i svugde sovjete radničkih i seljačkih deputata, da uzima u svoje ruke *sav život*, ukoliko više budu gospoda Ljvovi i K° otezali saziv Ustavotvorne skupštine, utoliko će biti lakše narodu izvršiti (preko Ustavotvorne skupštine ili mimo nje ako je Ljvov ne sazove još za dugo) izbor u korist Republike sovjeta radničkih i seljačkih deputata. Pogreške u novoj organizacionoj izgradnji koju ostvaruje sam narod neizbežne su u početku, ali bolje je grešiti

i ići napred, nego *čekati* dok profesori-pravnici koje saziva g. Ljvov napišu zakone o sazivu Ustavotvorne skupštine i o ovekovečivanju parlamentarne buržoaske republike, o ugušivanju sovjeta radničkih i seljačkih deputata.

Ako se mi organizujemo i vešto povedemo svoju propagandu, ne samo proleter i devet desetina seljaštva biće protiv ponovnog uspostavljanja policije, protiv nesmenljivog i privilegisanog činovništva, protiv odvojene od naroda vojske. A jedino u tome i jeste novi tip države.

12. Zamena policije narodnom milicijom – jeste preobražaj koji proizilazi iz celog toka revolucije i koji se sad sprovodi u život u većini mesta Rusije. Mi moramo objašnjavati masama da je u većini buržoaskih revolucija običnog tipa takav preobražaj bio vrlo kratkog veka, i da je buržoazija, čak najdemokratskija i republikanska, ponovo uspostavljala policiju starog, carističkog tipa, odvojenu od naroda, policiju pod komandom buržuja, kadru da na sve moguće načine ugnjetava narod.

Da bi se *sprečilo* ponovno uspostavljanje policije, ima samo jedno sredstvo: stvaranje opšte-narodne milicije, njeno stapanje s vojskom (zamena stajaće vojske opštim naoružanjem naroda). U takvoj miliciji moraju učestvovati svi građani i građanke od 15 do 65 godina, ako se sme tim otprilike uzetim granicama starosti odrediti učešće dečaka i devojčica i staraca i starica. Kapitalisti moraju plaćati najamnim radnicima, posluzi itd. za dane koje su ovi posvetili javnoj službi u miliciji. Bez privlačenja žena k samostalnom učešću ne samo u političkom životu uopšte nego i k stalnoj, opštoj javnoj službi ne može biti ni govora ne samo o socijalizmu nego ni o potpunoj i čvrstoj demokratiji. A funkcije "policije" kao što su staranje o bolesnicima, o besprizornoj deci, o zdravoj ishrani itd., uopšte ne mogu biti na zadovoljavajući način ostvarene bez ravnopravnosti žena na delu, a ne samo na papiru.

Sprečiti ponovno uspostavljanje policije, privući organizacione snage celog naroda stvaranju opšte milicije – to su zadaci koje proletarijat mora nositi u mase u interesu čuvanja, učvršćivanja i razvijanja revolucije.

Agrarni i nacionalni program

13. Mi danas ne možemo tačno znati da li će se u najbližoj budućnosti razviti snažna agrarna revolucija u ruskom selu. Mi ne možemo znati koliko je upravo duboka klasna podela seljaštva, koja se u poslednje vreme nesumnjivo produbila, podela na nadničare, najamne radnike i siromašne seljake ("poluproletere"), s jedne strane, – i seljake imućne i srednje (kapitaliste i kapitalistiće), s druge strane. Ta pitanja rešiće i može rešiti samo iskustvo.

Ali mi pošto poto moramo, kao partija proletarijata, odmah istupiti ne samo s agrarnim (zemljišnim) programom nego i s propagandom da se odmah ostvare praktične mere koje su ostvarljive i koje su u *interesu* seljačke agrarne revolucije u Rusiji.

Mi moramo tražiti nacionalizaciju *celokupne* zemlje, tj. prelaz celokupne zemlje u državi u svojini centralne državne vlasti. Ta vlast mora određivati veličinu i dr. fonda za kolonizaciju, donositi zakone za zaštitu šuma, za melioracije itd., apsolutno zabranjivati svako posredništvo između vlasnika zemlje – države i njenog zakupca – domaćina (zabranjivati svaki podzakup). Ali celokupno *raspolaganje* zemljom, celokupno utvrđivanje *lokalnih uslova* posedovanja i uživanja mora biti potpuno i isključivo ne u birokratskim, činovničkim rukama, nego u rukama oblasnih i mesnih *sovjeta seljačkih deputata*.

U interesu poboljšanja tehnike proizvodnje žita i razmera proizvodnje, a tako isto i u interesu razvitka racionalnog krupnog gazdinstva i društvene kontrole nad njim, mi moramo u samim seljačkim komitetima raditi na tome da se od svakog konfiskovanog spahiskog imanja stvori krupno uzorno gazdinstvo, pod kontrolom *sovjeta nadničarskih deputata*.

Nasuprot sitnoburžoaskoj frazi i politici koja vlada kod esera, naročito u praznim razgovorima o normi prema "potrebama" ili prema "radu", o "socijalizaciji zemlje" itd., partija proletarijata mora objašnjavati da sistem sitnog gazdinstva pri robnoj proizvodnji *nije u stanju* da spase čovečanstvo od bede i ugnjetavanja masa. Ne cepajući odmah i obavezno sovjete seljačkih deputata, partija proletarijata mora objašnjavati nužnost posebnih sovjeta nadničarskih deputata i posebnih sovjeta deputata siromašnih (poluproleterskih) seljaka, ili, u najmanju ruku, posebnih stalnih savetovanja deputata *tog klasnog položaja*, kao zasebnih frakcija ili partija u okviru opštih sovjeta seljačkih deputata. Bez toga sve sladunjave sitnoburžoaske fraze narodnjaka o seljaštvu uopšte biće prikrivanje obmanjivanja neimućne mase od strane imućnog seljaštva, koje pretstavlja samo jednu vrstu *kapitalista*.

Nasuprot buržoaskoliberalnoj ili čisto činovničkoj propagandi kojom se bave mnogi eseri i sovjeti radničkih i vojničkih deputata savetujući seljacima da ne uzimaju spahisku zemlju i da ne počinju agrarnu reformu pre saziva Ustavotvorne skupštine, partija proletarijata mora pozivati seljake da odmah, samovlasno ostvare agrarnu reformu i da odmah konfiskuju spahisku zemlju na osnovu odluka mesnih seljačkih deputata. Naročito je važno pri tome insistirati na potrebi *povećanja* proizvodnje životnih namirnica za vojnike na frontu i za gradove, – na apsolutnoj nedopuštenosti ma kakve štete ili kvarenja što se tiče stoke, oruđa, mašina, zgrada, itd. itd.

14. U nacionalnom pitanju proleterska partija mora braniti, pre svega, proklamovanje i neodložno ostvarenje potpune slobode otcepljenja od Rusije svih nacija i narodnosti koje je ugnjetavao carizam, koje su bile nasilno prisajedinjene ili nasilno države u granicama države, tj. koje su bile anektirane.

Sve izjave, deklaracije i manifesti o odricanju od aneksija za kojima ne ide ustopice realno ostvarenje slobode otcepljenja svode se na buržoasko obmanjivanje naroda ili na sitnoburžoaske nevine želje.

Proleterska partija ide za tim da ostvari što je moguće krupniju državu, jer je to korisno za trudbenike, ona ide za tim da *zbliži i još više stopi* nacije, ali taj cilj ona želi da postigne ne nasiljem, nego isključivo slobodnim, bratskim savezom radnika i radnih masa svih nacija.

Ukoliko bude republika Rusija demokratskija, ukoliko se ona uspešnije organizuje u republiku sovjeta radničkih i seljačkih deputata, utoliko će jača biti snaga *dobrovoljnog* stremljenja takvoj republici kod radnih masa *svih* nacija.

Potpuna sloboda otcepljenja, najšira lokalna (i nacionalna) autonomija, detaljno razrađene garancije prava nacionalne manjine – to je program revolucionarnog proletarijata.

Nacionalizacija banaka i kapitalističkih sindikata

15. Partija proletarijata nikako ne može postavljati sebi za cilj "uvođenje" socijalizma u zemlji sitnog seljaštva dok ogromna većina stanovništva ne postane svesna nužnosti socijalističke revolucije.

Ali samo buržoaski sofisti, koji se kriju iza "gotovo-marksističkih" reči, mogu iz te istine izvoditi pravdanje politike koja bi odugovlačila neodložne revolucionarne mere koje su potpuno sazrele praktično, koje je najčešće *za vreme rata ostvario niz buržoaskih država*, koje su preko potrebne za borbu protiv potpune ekonomske dezorganizacije koja je na domaku i gladi koja preči.

Mere kao što su nacionalizacija zemlje, svih banaka i kapitalističkih sindikata ili, u najmanju ruku, *neodložno* uvođenje *kontrole* nad njima od strane sovjeta radničkih deputata itd., što nikako ne znači "uvođenje" socijalizma, moraju se bezuslovno braniti i, po mogućnosti, ostvarivati revolucionarnim putem. Bez takvih mera, koje predstavljaju samo korake k socijalizmu i koje su potpuno ostvarljive ekonomski, nije moguće lečiti rane koje je zadao rat i sprečiti krah koji preči, a prezati od nasrtaja na nečuveno visoke profite kapitalista i bankara, koji se baš "na ratu" naročito skandalozno bogate, partija revolucionarnog proletarijata neće nikad.

Situacija u socijalističkoj Internacionali

16. Međunarodne dužnosti radničke klase Rusije baš sad se s naročitom snagom izdižu na prvi plan. Danas se u internacionalizam ne kune samo onaj ko je len; čak šovinisti-odbranaši, čak gospoda Plehanov i Potresov, čak Kerenski naziva sebe internacionalistom. Utoliko je preča dužnost proleterske partije da sa svom jasnoćom, preciznošću, određenošću suprotstavi internacionalizam na delu internacionalizmu na rečima.

Goli apeli na radnike svih zemalja, prazna uveravanja u svoju odanost internacionalizmu, pokušaji da se neposredno ili posredno utvrdi "red" akcija revolucionarnog proletarijata u raznim zaraćenim zemljama, naprezanja da se sklopi "sporazum" među socijalistima zaraćenih zemalja o revolucionarnoj borbi, petljanje sa socijalističkim kongresima *radi* kampanje za mir itd. itd. – sve je to po svom *objektivnom* značenju, ma koliko bili iskreni tvorci takvih ideja, takvih pokušaja ili takvih planova, sve je to samo frazerstvo, u *najboljem* slučaju – nevine, dobre želje, koje služe samo za prikrivanje *obmanjivanja* masa od strane šovinista. *Francuski* socijal-šo-vinisti, koji su najveštiji, najiskusniji u metodima parlamentarnih prevara, odavno su tukli rekord što se tiče nečuveno bučnih i zvučnih pacifističkih i internacionalističkih fraza, *spojenih* s nečuveno bezočnom izdajom socijalizma i Internationale, ulazeći u vlade koje vode imperijalistički rat, glasajući za kredite *ili* za *zajmove* (kao Čheidze, Skobeljev, Cereteli, Steklov u poslednje vreme u Rusiji), protivajući se revolucionarnoj borbi u svojoj *sopstvenoj zemlji* itd. itd.

Dobri ljudi često zaboravljaju surovu, svirepu situaciju svetskog imperijalističkog rata. Ta situacija ne trpi fraze, ona se potsmeva nevinim, sladunjavim, željama.

Internacionalizam na delu – jedan je i samo jedan: požrtvovan rad na razvijanju revolucionarnog pokreta i revolucionarne borbe u *svojoj* zemlji, pomaganje (propagandom, simpatijama, materijalno) te *iste borbe*, te iste linije, i *samo nje*, u *svim zemljama* bez izuzetka.

Sve je drugo obmanjivanje i manilovština. Tri struje izradio je međunarodni socijalistički i radnički pokret za nešto više od dve godine rata, u *svim* zemljama, i ko silazi s *realnog* tla priznavanja tih triju struja, njihove analize, dosledne borbe za internacionalističku struju na delu, – taj osuđuje sebe na slabost, bespomoćnost i pogreške.

Te tri struje jesu:

1) Socijal-šovinisti, tj. socijalisti na rečima, šovinisti na delu – to su ljudi koji priznaju "odbranu otadžbine" u imperijalističkom (i, pre svega, u ovom imperijalističkom) ratu.

Ti ljudi su naši *klasni* neprijatelji. Oni su prešli na stranu buržoazije. Takva je većina zvaničnih vođa zvanične socijal-demokratije u *svim* zemljama. Gospoda Plehanov i K° u Rusiji, Šajdemani u Nemačkoj, Renodel, Ged, Samba u Francuskoj, Bisolati i K° u Italiji, Hajndman, fabijanci i "laburisti" (vođe "radničke partije") u Engleskoj, Branting i K° u Švedskoj, Trulstra i njegova partija u Holandiji, Stauning i njegova partija u Danskoj, Viktor Berger i dr. "branioci otadžbine" u Americi itd.

2) Druga struja – takozvani "centar" – to su ljudi koji se kolebaju između socijal-šovinista i internacionalista na delu.

Ceo "centar" kune se i zaklinje da su oni marksisti, internacionalisti, da su oni za mir, za sve moguće "pritiske" na vlade, za sve moguće "zahteve" svojoj vladi o "manifestovanju volje naroda za mirom", za sve moguće kampanje u korist mira, za mir bez aneksija itd. itd. – i za *mir sa socijal-šovinistima*. "Centar" je za "jedinstvo", "centar" je protivnik rascepa.

"Centar" – to je carstvo lepe sitnoburžoaske fraze, internacionalizma na rečima, kukavičkog oportunitizma i ugađanja socijal-šovinistima na delu.

Čvor pitanja je u tome što "centar" nije uveren u nužnost revolucije protiv svojih vlada, ne propoveda je, ne vodi požrtvovanu revolucionarnu borbu, izmišlja najtrivijalnije i arhi-"marksističke" *izgovore*.

Socijal-šovinisti su naši *klasni neprijatelji*, *buržui* u radničkom pokretu. Oni predstavljaju sloj, grupe, tanke slojeve radnika koji su *objektivno* potkupljeni od buržoazije (bolja plata, počasna mesta itd.) i koji pomažu *svojoj* buržoaziji da pljačka i davi male i slabe narode, da se bori *radi* podele kapitalističkog plena.

"Centar" – to su rutineri, ljudi koje je izjela gnjila legalnost, koje je iskvarila atmosfera parlamentarizma itd., činovnici koji su navikli na topla mestašca i na "miran" rad. Istoriski i ekonomski govoreći, oni ne predstavljaju poseban sloj, oni predstavljaju samo *prelaz* od izivljenog perioda radničkog pokreta, od perioda 1871-1914, od perioda koji je dao mnogo dragocenog, iaročito u neophodnoj za proletarijat veštini laganog, disciplinovanog, sistematskog organizacionog rada u širokim i najširim razmerama – *k periodu novom*, koji je postao *objektivno* nužan od momenta prvog svetskog imperijalističkog rata koji je počeo eru *socijalne revolucije*.

Glavni vođa i predstavnik "centra" – Karl Kaucki, najistaknutiji autoritet II (1889-1914) Internationale, primer je potpunog kraha marksizma, nečuvene beskarakternosti, najmizernijih kolebanja i izdaja počev od avgusta 1914. Struja "centra" – to su Kaucki, Haze, Ledebur, takozvana "radnička ili radna zajednica" u Rajhstagu; u Francuskoj – Longe, Presman i takozvani "minoriteri" (menjševici) uopšte; u Engleskoj – Filip Snouden, Ramzej Magdonald i mnoge druge vođe "nezavisne radničke partije" i delom britanske socijalističke partije; Moris Hilkvit i mnogi drugi u Americi; Turati, Treves, Modiljani itd. u Italiji; Robert Grim itd. u Švajcarskoj; Viktor Adler i K° u Austriji; partija O. K., Akselrod, Martov, Čheidze, Cereteli i dr. u Rusiji itd.

Razumljivo je da pojedina lica ponekad prelaze, ni sama ne primećujući, s pozicije socijal-šovinizma na poziciju "centra" i obrnuto. Svaki marksist zna da se klase razlikuju jedna od druge i pored slobodnog prelaza pojedinih lica iz klase u klasu; tako se i *struje* u političkom životu razlikuju jedna od druge i pored slobodnog prelaza pojedinih lica iz jedne struje u drugu, i pored pokušaja i napora da se struje *stope*.

3) Treća struja – to su internacionalisti na delu, koje najpribližnije izražava "Cimervaldska levica" (mi preštampavamo u prilogu njen manifest od septembra 1915, da bi čitaoci mogli videti iz originala kako je postala ta struja).¹²

Glavna karakteristika: potpun raskid i sa socijal-šovinizmom i s "centrom". Požrtvovana revolucionarna borba protiv *svoje* imperijalističke vlade i *svoje* imperijalističke buržoazije. Princip: "glavni neprijatelj je u sopstvenoj zemlji". Nemilosrdna borba protiv sladunjave socijal-pacifističke (socijal-pacifist – socijalist na rečima, buržoaski pacifist na delu; buržoaski pacifisti maštaju o večnom miru bez obaranja jarma i vladavine kapitala) fraze i protiv ovih *izgovora* kojima je cilj poricanje mogućnosti ili umesnosti ili oportunističke revolucionarne borbe proletarijata i proleterske, socijalističke revolucije u *vezi s ovim, ratom*.

Najistaknutiji pretstavnici te struje: u Nemačkoj – "grupa Spartakus", ili "grupa Internacionala", s Karlom Lipknehtom kao svojim članom. Karl Lipkneht je najčuveniji predstavnik te struje i *nove, prave, proleterske Internacionala*.

Karl Lipkneht je pozvao radnike i vojnike Nemačke da *okrenu oružje* protiv svoje vlade. Karl Lipkneht činio je to otvoreno s tribine parlamenta (Rajhstaga). A zatim je otišao na Potsdamski trg, jedan od najvećih trgova Berlina, s ilegalno štampanim lecima, na demonstraciju, bacivši parolu "dole vlada". Njega su uhapsili i osudili na *robiju*. On sad sedi na robiji u Nemačkoj, kao što sede uopšte *stotine*, ako ne hiljade, *pravih* socijalista Nemačke u zatvorima zbog borbe protiv rata.

Karl Lipkneht je vodio nemilosrdnu borbu u govorima i pismima ne samo *protiv svojih* Plehanova, Potresova (Šajdemana, Legina, Davida i K°) *nego i protiv svojih ljudi centra*, protiv svojih Čheidzea, Ceretelija, (protiv Kauckog, Hazea, Ledebura i K°).

Karl Lipkneht i njegov prijatelj Oto Rile, njih dvojica od sto i deset poslanika, prekršili su disciplinu, razbili "jedinstvo" s "centrom" i šovinistima, *pošli su protiv svih*. Samo Lipkneht predstavlja socijalizam, proletersku stvar, proletersku revoluciju. *Sva* je ostala nemačka socijal-demokratija, kako je tačno rekla Roza Luksemburg (takođe član i jedan od vođa "grupe Spartakus"), – *smrdljivi leš*.

Druga grupa internacionalista na delu u Nemačkoj jeste grupa oko bremenskog lista "Radnička politika".

U Francuskoj su najbliži internacionalistima na delu – Lorio i njegovi prijatelji (Burderon i Merem srozali su se na socijal-pacifizam), i Francuz Anri Gilbo, koji izdaje u Ženevi časopis "Sutra", u Engleskoj – list "Tred-juniorist" i deo članova Britanske socijalističke partije i Nezavisne radničke partije (na pr. Vilijam Rasel, koji je otvoreno pozivao na rascep s vođama koji su *izdali* socijalizam), škotski učitelj socijalist Maklin, kojeg je engleska buržoaska vlada osudila na *robiju* zbog revolucionarne borbe protiv rata; *stotine* socijalista Engleske nalaze se u zatvorima zbog istih krivica. Oni i samo oni su internacionalisti na *delu*; u Americi – "Socijalistička radnička partija" i oni elementi u oportunističkoj "Socijalističkoj partiji" koji su januara 1917 počeli da izdaju list "Internacionalist"; u Holandiji – partija "tribunista", koji izdaju list "Tribuna" (Panekuk, Herman Gorter, Vejnkop, Henrijeta Roland-Holst), koja je u Cimervaldu pripadala centru, a sad je prešla k nama; u Švedskoj – partija mladih ili levih, s vođama kao što su Lindhagen, Ture Nerman, Karlson, Strem, 3. Heglund, koji je lično učestvovao u Cimervaldu u osnivanju "Cimervaldske levice" i koji je sad osuđen na zatvor zbog revolucionarne borbe protiv rata; u Danskoj – Trir i njegovi prijatelji koji su izišli iz sad potpuno *buržoaske* "socijal-demokratske" partije Danske, partije kojoj je na čelu *ministar* Stauning; u Bugarskoj – "tesnjaki"; u Italiji – najbliži je sekretar partije Konstantin Ladzari i redaktor centralnog lista "Napred" Serati; u Poljskoj – Radek, Hanecki i druge vođe socijal-demokratije sa "Zemaljskom upravom" na čelu; Roza Luksemburg, Tiška i druge vođe socijal-demokratije s "Glavnom upravom" na čelu; u Švajcarskoj – oni levi koji su sastavili motivaciju "referenduma" (januar 1917) radi borbe protiv socijal-šovinista i "centra" *svoje* zemlje i koji su na ciriškom kantonalnom socijalističkom kongresu u Tesu, 11 februara 1917, predložili principijelno-revolucionarnu rezoluciju protiv rata; u Austriji – mladi prijatelji Fridriha Adlera na levisi koji su delom radili u klubu "Karl Marks" u Beču, – u klubu koji je sad zatvorila ultrareakcionarna austrijska vlada, koja mori Fr. Adlera zbog njegova junačkog iako ne mnogo promišljenog pucanja na ministra itd. itd.

Stvar nije u nijansama, kojih ima i među levima. Stvar je u *struji*. Suština je u tome što nije lako biti internacionalist na delu u eposi strašnog imperijalističkog rata. Takvih ljudi je malo, ali *samo* je u njima – sva budućnost socijalizma, *samo* su oni – *vođe masa*, a ne kvaritelji masa.

¹² Vidi: Sočinenin, t. XVIII, str. 412-415. – Red.

Razlika među reformistima i revolucionarima, među socijal-demokratima, među socijalistima uopšte, morala je, s objektivnom neizbežnošću, pretrpeti promenu u uslovima imperijalističkog rata. Ko se ograničava na "zahteve" buržoaskim vladama da sklope mir ili "da manifestuju volju naroda za mirom" itd., taj se u stvari srozava na reforme. *Jer pitanje rata*, objektivno, postavlja se samo *revolucionarno*.

Nema izlaza iz rata, izlaza koji vodi demokratskom, ne nasilničkom miru, oslobođenju naroda od ropstva plaćanja *milijardnih* kamata gospodi kapitalistima koji se bogate na "ratu", – nema drugog izlaza osim revolucije proletarijata.

Od buržoaskih vlada mogu se i moraju tražiti najrazličitije reforme, ali se ne može, a da se ne padne u manilovštinu, u reformizam, tražiti od tih hiljadama niti imperijalističkog kapitala sputanih ljudi i klasa *da raskinu* te niti, a bez tog raskidanja svi razgovori o ratu protiv rata – prazne su fraze koje obmanjuju.

"Kauckijanci", "centar" – to su revolucionari na rečima, reformisti na delu, – internacionalisti na rečima, pomagači socijal-šovinizma na delu.

Krah Cimervaldske Internacionale – Neophodno je osnovati treću Internacionalu

17. Cimervaldska Internacionala od samog početka stala je na kolebljivu, "kauckijansku", "centrovsku" poziciju, što je i nateralo *cimervaldsku levicu* da se odmah ogradi, izdvoji, istupi sa *svojim* manifestom (štampanim u Švajcarskoj na ruskom, nemačkom i francuskom jeziku).

Glavni nedostatak Cimervaldske Internacionale – uzrok njena *kraha* (jer ona je već pretrpela idejno-politički krah) – jesu kolebanja, neodlučnost u najvažnijem pitanju, koje praktično *sve uslovljava*, u pitanju potpunog raskida sa socijal-šovinizmom i sa socijal-šovinističkom starom Internacionalom s Vanderveldom, Hismansom u Hagu (Holandija) i drugima na čelu.

Kod nas se još ne zna da su cimervaldska većina *baš kauckijanci*. A međutim to je osnovna činjenica koja se ne sme smetati s uma i koja je sad u Zapadnoj Evropi opšte poznata. Čak i šovinst, krajnji nemački šovinst Hajlman, redaktor arhišovinističkih "Hemničkih novina" i saradnik arhišovinističkog Parvusovog "Zvona" (dabogme, "socijal-demokrat" i vatreni pristalica "jedinstva" socijal-demokratije) – morao je priznati u štampi da su centar ili "kauckijanstvo" i *cimervaldska većina* jedno isto.

A kraj 1916 i početak 1917 godine definitivno su potvrdili tu činjenicu. I pored toga što je Kintalski manifest osudio socijal-pacifizam, *sva cimervaldska desnica, sva cimervaldska većina* srozala se na socijal-pacifizam: Kaucki i K° u nizu govora u januaru i februaru 1917; Burderon i Merem u Francuskoj, glasajući *jednodušno* sa socijal-šovinistima za pacifističke rezolucije socijalističke partije (decembar 1916) i "generalne konfederacije rada" (tj. opštenacionalne organizacije francuskih sindikata, takođe u decembru 1916); Turati i K° .u Italiji, gde je cela partija zauzela socijal-pacifistički stav, a Turatiju su se lično "omakle" (i ne slučajno, naravno) *nacionalističke* fraze, koje ulepšavaju imperijalistički rat, u govoru od 17 decembra 1916.

Pretsednik Cimervalda i Kintala Robert Grim stupio je u januaru 1917 u savez sa socijal-šovinistima *svoje* partije (Grojlih, Pfliger, Gustav Miler i dr.) *protiv* internacionalista na delu.

Na dva savetovanja *cimervaldovaca* raznih zemalja, u januaru i februaru 1917, to dvojako i dvolično držanje cimervaldske većine formalno su žigosali levi internacionalisti nekih zemalja: Mincenberg, sekretar međunarodne omladinske organizacije i redaktor odličnog internacionalističkog lista "Omladinska Internacionala"; Zinovjev, predstavnik CK naše partije; K. Radek, predstavnik poljske s.-d. partije ("zemaljska uprava"); Hartštajn, nemački socijal-demokrat, član "Grupe Spartakus".

Ruskom proletarijatu je mnogo dato; radničkoj klasi još nigde na svetu nije pošlo za rukom da razvije takvu revolucionarnu energiju kao u Rusiji. Ali kome je mnogo dato, od toga se mnogo i traži.

Ne sme se više trpeti cimervaldska močvara. Ne sme se zbog cimervaldskih "kauckijanaca" ostati i dalje u poluvezi sa šovinističkom Internacionalom Plehanova i Šajdemana. Treba raskinuti s tom Internacionalom odmah. Treba ostati u Cimervaldu *samo* radi informacije.

Treba da osnujemo baš mi, baš sad, bez oklevanja, *novu* revolucionarnu, proletersku Internacionalu, ili tačnije da se ne bojimo javno priznati da je ona *već osnovana* i da radi.

To je Internacionala onih "internationalista na delu" koje sam tačno pobrojio gore. Oni i samo oni su predstavnici revolucionarnointernationalističkih masa, a ne kvaritilji masa.

Ako je malo *takvih* socijalista, neka svaki ruski radnik zapita sebe: je li bilo mnogo svesnih revolucionara u Rusiji *uoči* februarske i martovske revolucije 1917 godine?

Stvar nije u broju, nego u pravilnom izražavanju ideja i politike stvarno revolucionarnog proletarijata. Suština nije u "proklamovanju" internacionalizma, nego u tome da čovek ume biti, i u najtežim vremenima, internacionalist na delu.

Nećemo se zavaravati nadom u sporazume i međunarodne kongrese. Međunarodni odnosi, dok traje imperijalistički rat stegnuti su gvozdenim kleštima imperijalističkoburžoaske vojne diktature. Ako čak "republikanac" Miljukov, koji mora da trpi pobočnu vladu Sovjeta radničkih deputata, *nije pustio* u Rusiju, u aprilu 1917, švajcarskog socijalista, sekretara partije, internacionalista, učesnika Cimervalda i Kintala, *Frica Platena*, iako je ovaj oženjen, Ruskinjom, iako je putovao rođacima svoje žene, iako je učestvovao u revoluciji 1905 godine u Rigi, sedeo zbog toga u ruskom zatvoru, položio kauciju, da bi se oslobodio, carskoj vladi, hteo da dobije tu kauciju natrag – kad je "republikanac" Miljukov mogao *učiniti* to u Rusiji u aprilu 1917, onda možemo misliti koliko vrede odricanja i obećanja, fraze i deklaracije o miru bez aneksija itd. od strane buržoazije.

A hapšenje Trockog od strane engleske vlade? A nepuštanje Martova iz Švajcarske, a nade da će Martov biti namamljen u Englesku gde ga čeka sudbina Trockog?

Nećemo se podavati iluzijama. Nisu potrebne samoobmane.

"Čekati" međunarodne kongrese ili savetovanja – znači biti *izdajnik* internacionalizma, čim je dokazano da čak ni iz Štokholma ne puštaju k nama ni socijaliste koji su verni internacionalizmu *ni njihova pisma*, i pored potpune mogućnosti i pored potpune svireposti vojne cenzure.

Ne "čekati", nego odmah *osnovati* treću Internacionalu mora naša partija, – i stotine socijalista u zatvorima Nemačke i Engleske dahnuće lakše dušom, – hiljade i hiljade nemačkih radnika koji sad priređuju štrajkove i demonstracije, kojih se plaši hulja i razbojnik Vilhelm, pročitace u *ilegalnim* lecima o našoj odluci, o našem bratskom poverenju Karlu Lipknehtu i samo njemu, o *našoj* odluci da se borimo i *sad* protiv "revolucionarnog odbranaštva", – pročitace to i postaće čvrsti u svom revolucionarnom internacionalizmu.

Kome je mnogo dato, od toga se mnogo i traži. Nema u svetu zemlje u kojoj bi *sad* bilo toliko slobode koliko u Rusiji. Iskoristimo tu slobodu ne za propagandu pomaganja buržoazije ili buržoaskog "revolucionarnog odbranaštva", nego za smelo i pošteno, proletersko i lipknehtovsko, – *osnivanje treće Internacionale*, Internacionale koja je zakleti neprijatelj i izdajnika – socijal-šovinista i kolebljivih ljudi "centra".

18. O tome da o ujedinjenju socijaldemokrata u Rusiji ne može biti ni govora, ne treba trošiti mnogo reči posle onog što je rečeno.

Bolje je ostati još samo s jednim, kao Lipkneht, – a *to znači ostati s revolucionarnim proletarijatom*, – nego i za trenutak dopustiti pomisao o ujedinjenju s partijom O. K., s Čheidze-om i Ceretelijem koji trpe blok s Potresovom u "Radničkim novinama", koji glasaju za zajam u Izvršnom komitetu Sovjeta radničkih deputata, koji su se srozali na "odbranaštvo".

Neka mrtvi sahranjuju svoje mrtvace.

Ko hoće da *pomogne* onima koji se kolebaju, taj mora početi od toga što će sam prestati da se koleba.

Kakvo treba da bude ime naše partije koje bi bilo naučno tačno i koje bi politički pomagalo bistrenje svesti proletarijata?

19. Prelazim na poslednju tačku, na ime naše partije. Mi treba da se nazovemo *Komunistička partija*, – kako su sebe nazivali Marks i Engels.

Mi moramo ponoviti da smo marksisti i da za osnovu uzimamo "Komunistički manifest", koji je socijal-demokratija izopacila i izdala u dvema glavnim tačkama: 1) radnici nemaju otadžbine: "odbrana otadžbine" u imperijalističkom ratu je izdaja socijalizma; 2) učenje marksizma o državi izopacila je II Internacionala.

Naziv "socijal-demokratija" *naučno* je netačan, kao što je pokazao Marks, više puta, između ostalog u "Kritici Gotskog programa" 1875 i popularnije ponovio Engels 1894. Od kapitalizma čovečanstvo može preći neposredno samo na socijalizam, tj. na zajedničko posedovanje sredstva za proizvodnju i na raspodelu proizvoda prema radu pojedinca. Naša partija gleda dalje: socijalizam neizbežno mora prerasti u komunizam, na čijoj zastavi piše: "svaki prema sposobnostima, svakome prema potrebama".

To je moj prvi argumenat.

Drugi: naučno je netačan i drugi deo naziva naše partije (socijal-demokratija. Demokratija je jedan od oblika *države*. Međutim, mi marksisti smo protivnici svake države.

Vođe II (1889-1914) Internacionale, gospoda Plehanov, Kaucki i njima slični, vulgarizovali su i izopačili marksizam.

Marksizam se razlikuje od anarhizma time što priznaje *nužnost države* za prelazni period k socijalizmu, – ali (i u tome je razlika od Kauckog i K^o) ne *države* kao što je obična parlamentarna buržoaska demokratska republika, nego države kao što je bila Pariska komuna od 1871, kao što su sovjeti radničkih deputata od 1905 i 1917.

Moj treći argumenat: *život* je stvorio, revolucija je *već faktički* stvorila kod nas, iako u slaboj, embrionalnoj formi, baš tu, novu "državu", koja nije država u pravom smislu reči.

To je *već* pitanje prakse maca, a ne samo teorija vođa.

Država u pravom smislu jeste komanda nad masama od strane odreda naoružanih ljudi, odvojenih od naroda.

Naša država *koja se rađa*, naša nova država takođe je država, jer nama su nužni odredi naoružanih ljudi, nužan nam je *najstroži* red, nužno nam je *najnemilosrdnije* ugušivanje silom svih pokušaja kontrarevolucije i carističke i gučkovsko-buržoaske.

Ali naša država *koja se rađa*, naša nova država *nije* više država u pravom smislu reči, jer u nizu mesta u Rusiji ti odredi naoružanih ljudi jesu *sama masa*, ceo narod, a ne neko ko stoji iznad njega, ko je od njega izdvojen, privilegisan, praktično nesmenljiv.

Treba gledati ne nazad, nego napred, ne na onu demokratiju običnog buržoaskog tipa koja je učvršćivala vladavinu buržoazije pomoću starih, *monarhističkih*, organa upravljanja, policije, vojske, činovništva.

Treba gledati napred put nove demokratije koja se rađa, koja već prestaje biti demokratija, jer demokratija je vladavina naroda, a sam naoružani narod ne može vladati nad sobom.

Reč demokratija nije samo naučno netačna u primeni na komunističku partiju. Ona sad, posle marta 1917, pretstavlja *naočnjake* koji se stavljaju na oči revolucionarnom narodu i koji mu *smetaju* da slobodno, smelo, samoinicijativno gradi novo: sovjete radničkih, seljačkih i raznih drugih deputata, kao *jedinu vlast* u "državi", kao preteču "odumiranja" *svake* države.

Moj četvrti argumenat: treba voditi računa o objektivnoj svetskoj situaciji socijalizma.

Ona nije onakva kakva je bila 1871-1914, kad su se Marks i Engels svesno mirili s netačnim, oportunističkim terminom: "socijal-demokratija". Jer *onda*, posle poraza Pariske komune, istorija je stavila na dnevni red lagani organizaciono-prosvetni rad. Drugog nije bilo. Anarhisti su ne samo teoretski bili (i ostaju) potpuno na pogrešnom putu, i ekonomski i politički. Anarhisti su netačno ocenili momenat, ne shvativši svetsku situaciju: korumpiran imperijalističkim profitima radnik Engleske, ugušena Komuna u Parizu, buržoasko-nacionalistički pokret koji tek što je pobedio (1871 godine) u Nemačkoj, polufeudalna Rusija koja spava vekovnim snom...

Marks i Engels tačno su ocenili momenat, shvatili su međunarodnu situaciju, shvatili su zadatke *laganog* prilaženja početku socijalne revolucije.

Shvatimo i mi zadatke i osobenosti nove epohe. Nemojmo podražavati one vajne marksiste o kojima je govorio Marks: "Ja sam sejao zmajeve, a požnjeo sam buve".

Objektivna nužnost kapitalizma, koji je prerastao u imperijalizam, rodila je imperijalistički rat. Rat je doveo čitavo čovečanstvo *na ivicu provalije*, propasti čitave kulture, podivljalosti i smrti novih miliona ljudi, miliona bez broja.

Nema izlaza osim revolucije proletarijata.

I u takvom momentu, kad ta revolucija počinje, kad ona čini svoje prve, plašljive, nesigurne, nesvesne, odveć pune poverenja prema buržoaziji korake, – u takvom momentu većina (to je istina, to je fakat) "socijal-demokratskih" vođa, "socijal-demokratskih" parlamentaraca, "socijal-demokratskih" listova – a baš to su *organi* preko kojih se utiče na mase – većina njih je *izdala*, socijalizam, *izneverila* socijalizam, prešla na stranu "svoje" nacionalne buržoazije.

Mase su zbunjene, pometene, obmanute od *tih* vođa.

I zar da mi pomažemo to obmanjivanje, da ga olakšavamo, držeći se tog starog i zastarelog naziva koji je isto tako istrulio kao što je istrulila II Internacionala!

Neka "mnogi" radnici *shvataju* socijal-demokratiju pošteno. Vreme je da se učimo razlikovanju subjektivnog od objektivnog.

Subjektivno ti radnici socijal-demokrati – najvernije su vođe proleterskih masa.

A objektivna, svetska situacija je takva da stari naziv naše partije *olakšava* obmanjivanje masa, *koči* kretanje napred, jer na svakom koraku, u svakom listu, u svakoj parlamentarnoj frakciji masa vidi *vođe*, tj. ljude čije se reči jače čuju, čija se dela dalje vide, – i svi oni su "takođe-socijal-demokrati", svi su oni "za jedinstvo" s izdajnicima socijalizma, socijal-šovinistima, svi oni hoće da naplate stare menice koje je izdala "socijal-demokratija"...

A argumenti protiv?.. "Pomešaće nas s anarhistima-komunistima"...

A zašto se mi ne bojimo da će nas pomešati sa socijal-nacionalistima i socijal-liberalima, s radikal-socijalistima, s najrazvijenijom i u buržoaskom obmanjivanju masa najveštijom buržoaskom partijom u francuskoj republici?.. "Mace su navikle, radnici su "zavoleli" *svoju* socijal-demomratsku partiju"... To je jedini argumenat, ali to je argumenat koji odbacuje i nauku marksizma, i zadatke sutrašnjice u revoluciji, i objektivnu situaciju svetskog socijalizma, i sramni krah II Internacionale, i činjenicu sabotiranja praktičnog rada od strane "takođe-socijal-demokrata" koji čoporima okružuju proletere.

To je argumenat konzervativnosti, argumenat mrtvila, argumenat inercije.

A mi hoćemo da preinačimo svet. Mi hoćemo da svršimo svetski imperijalistički rat, u koji su uvučene stotine miliona ljudi, zapleteni interesi stotina i stotina milijardi kapitala, koji se ne može svršiti istinski demokratskim mirom bez najveće u istoriji čovečanstva proleterske revolucije.

A mi se plašimo samih sebe." Mi se hvatamo za "uobičajenu", "dragu", prljavu košulju...

Vreme je da zbacimo sa sebe prljavu košulju, vreme je da obučemo čisto rublje.